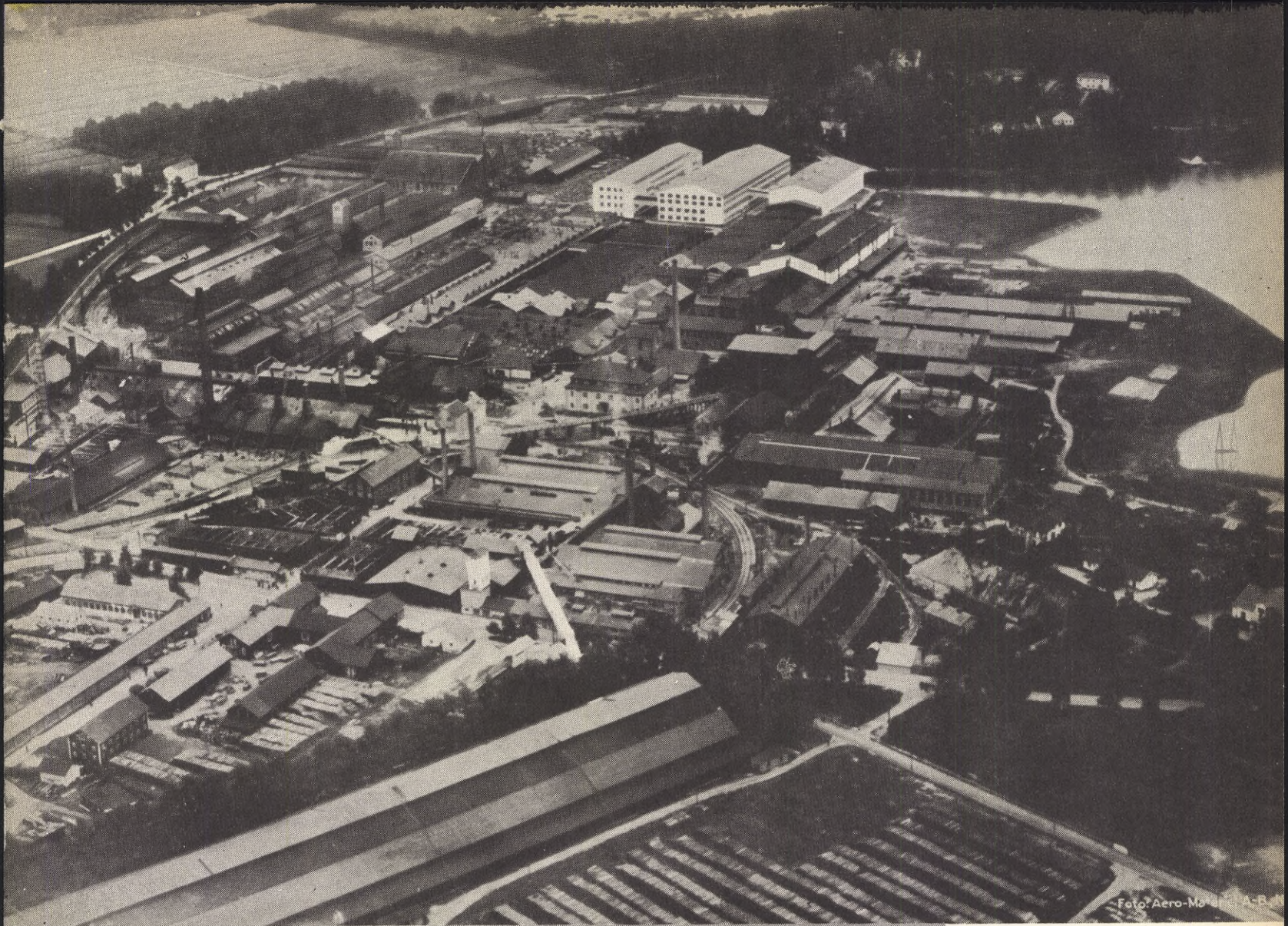

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Kan Sverige bli ett mönsterland?

I detta nummer inleds en inventering av vårt lands möjligheter att förverkliga detta krav.

morgonbris

J u l i
Pris 25 öre

MORGONBRIS BORD

som på Hyresgästernas vällyckade blomutställning "Det vänliga fönstret" i Blå hallen demonstrerade hur man skall duka och inte duka, blev ett såväl av publiken som pressen livligt uppmärksammat inslag.

D. N.: Tidningen Morgonbris har dukat ett avskräckande vaxduksbord med omaka porslin bredvid ett vackert och billigt modernt linoleumblått bord, som nog har något att säga en del av den stora allmänhet, som besöker denna utställning.

Mattis Hörlén i Svenska Journalen skrev bl. a. följande: Aldrig har ett bord dukats vackrare än det med den klarblå linneduken, Gustafsbergs helvita "Praktika" och de enkelt formade glasen från Kooperativa Förbundet. Själva vattnet i den klara kannan fick visa, vad det duger till: en läskande dryck för en törstig människa. Och frukten och brödet till bordet, visade inte även det på det väsentliga, det sunda i näringen! Ingen onödig dekorerings på duk eller servis och intet onödigt krafs på bordet. Men en skål med gula primulor gav en solfläck, som man blev glad åt. Ett andra bord med en gulvit masonitskiva visade, att även den tvättbesparande husmodern numera kan ordna ett välordnat vardagsbord utan den visserligen mycket praktiska, men ändå lite tarvliga bordsvaxduken. Det är Hyresgästernas Möbelaffär, som lanserat denna förträffliga bordsskiva. Ett tyvärr ännu mycket vanligt bord med vaxduk och omaka köksporslin demonstrerade på ett iögonen fallande sätt skillnaden mellan det slentrianmässiga och den bordskultur, som varje människa har rätt till och behov av. Prisskillnaden är icke något att tala om, någon gång köper man ju ändå nytt, det gäller då endast att skaffa det nya med urskillning! Att hellre välja en enkel, rejäl vara än en med billig dekor, att inte blanda för många färger och att se till, att de färger, som finnas, äro klara och rena. Och hellre vara utan vid de tider, då blommor äro dyra eller svåråtkomliga, än att ha gamla, halvvisna i tråkiga vaser. Fast . . . en liten krukväxt kan man alltid vårda och ha på bordet. Det är just detta, som till slut hela denna utställning sagt till oss: ingen behöver undvara den glädjen, som en enda liten krukväxt kan skänka, och — det bästa av allt — den ger tusenfalt igen för mödan.

Morgonbris till sin fördel på pressutställningen i Östersund.

Den livaktiga Läns-tidningen i Östersund har åter anordnat en pressutställning i samhällets Folkets park, i vilken exposition Morgonbris intar en dominerande och uppmärksam plats. Herr Adrian Peterson, som står för arrangemangen säger: Då Morgonbris har ett sådant utmärkt reklamaterial att arbeta med, går det bra att göra dess tavla levande och tilltalande. Det är också alltid roligt att göra något för Morgonbris till tack för den glädje tidningen skänker en.

På ny mark

För första gången har Gryts kvinnor gjort bekantskap med Morgonbris. 25 ex. av majnumret såldes utan större ansträngning. Att tidningens innehåll är av hög kvalité bevisas av att den gick lätt att sälja till sådana personer som med viss urskillning väljer sin litteratur, t. ex. församlingens prästfruar, lärarinnor, församlingssystemer m. fl. Flera ha frågat om juni-numret ej kommit. Just i dag har det anlänt, så att i kväll kunna de få återuppliva bekantskapen med kvinnornas egen Tidning — kulturbäaren Morgonbris.

Med kamrathälsning
GUNNAR LEIJON.
Ordf. i Gryts S. D. U. K.

morgonbris

utkommer den 1:sta i varje månad.

TIDNING FOR

Sveriges
socialdemokratiska kvinnoförbund.

REDAKTÖR och ANSVARIG

UTGIVARE: Kaj Andersson.

EKONOMICHEF: Greta Agerby

REDAKTION och EXPEDITION

Västmannagat. 2 n. b., STOCKHOLM
Tel. 118882, 118886. + POSTGIRO
N:r 50196.

PRENUMERATIONSPRIS: Helt år kr.

3:—; lösnummer 25 öre. Prenumeration kan även ske på posten.

ANNONSPRIS:

Före och i text 60 öre per mm.
Efter text 50 " " "

Sista sidan (offsettryck):

1/1 sida kr. 450:—.

Innersida kr. 390:—.

1/2 sida kr. 225:—.

DRICK CHAMPIS

den hälsosamma kol-
syrade fruktdrycken.

Serveras överallt

DRICK MERA FRUKT

Ring Bryggerier och Vattenfabriker.

A-B ROBERTS, ÖREBRO

Den erfarnas råd

Kära Britt, Du är väl hemma i ett hems
skötsel, matlagning o. s. v. — men en sak
återstår — det är tvätten. Ett dyrbart linne-
förråd förstår Du, förnyar man ej så lätt och
därför skall Du väl sätta Dig in i konsten att
sköta om det. Först och främst gäller det att
välja ett bra tvättmedel och hålla sig till
detta. Min erfarenhet sedan många år är, att
medlet både till stortvätt och småtvätt heter

VITA-TVÄTT-BJÖRN

ett strålande kaffe . . .

Vi svenskar veta att njuta av den korta
sommaren.

Vi samla då oftare än annars en krets
vänner hos oss och värdinnan visar »vad
huset förmår». Det bästa är gott nog:
därför bli gästerna bjudna på

kooperativas cirkel-kaffe:

gröna cirkeln . . . 3:40 kg

bruna cirkeln . . . 3:00 kg

kooperativas kaffe

Försäkrings- konsum

kan man kalla kooperativens försäkringsanstalter. Till låga premier och förmånliga villkor tillhandahålla de det betryggande skydd som heter

**liv-, brand-,
olycksfalls-,
inbrotts-, bil-,
ansvarsförsäkring.**

FOLKET SAMARBETE

Husmödrarnas bankräkning

I hushållskassan har man i allmänhet medel för att täcka de närmaste dagarnas utgifter, dels också medel för att verkställa betalningar, som skola göras först om någon vecka eller ännu längre fram. Denna senare del av hushållskassan lämpar sig för insättning på sparkasseräkning. Där äro pengarna i säkerhet, där förränta de sig, där äro de lätt disponibla.

STOCKHOLMS ENSKILDA BANK

Det nya hälsobringande fruktsaltet "SEBRIL" med fruktsmak, demonstreras på utställningen "Tekniska Nyheter" i Atlashallen samt utställningen i Eslöv.

2 romaner som verkligen ge något

RONALD FANGEN
En kvinnas väg
5: 75

HANS FALLADA
Adjö — och välkommen tillbaka!
6: 50

Läs dem i sommar!

B O N N I E R S

KAPRIFOL

Mitt hjärta är tungt, mitt sinne är mörkt.

Hur har jag kunnat bli så dyster? Jag vet det inte. Jag vet bara, att händelserna spinner sina trådar kring mig, snärjer mig, plågar mig. Arbetslöshet, sjukdom, stridigheter. Hindren på min väg blir allt högre, allt svårare att övervinna. Jag dignar ner. Jag reser mig — och jag dignar igen. Jag måste bort från alltsammans. Och jag vandrar ut i skog och mark, på vägar och stigar. Det är grått och mulet. Det passar till min sinnesstämning. Den är lika grå och mulen. Mina tankar kryper fram i samma gamla hjulspår, malande, tunga, tröstlösa. Jag stirrar på träd och buskar, på blommor och blad, men jag ser ingenting. Jag ser bara mina bekymmer. Jag känner bara mina tunga tankar. Mitt sinne är fruset, dött.

När ska det ljusna? frågar jag mig. Det har jag frågat mig hundra gånger förr. Jag har tänkt: Snart ljusnar det. Redan i morgon. Men i stället har det mörknat än mer. Det har blivit kallare och svartare. Jag har sjunkit djupare i missmodets trask.

När ska det ljusna? Inom mig svarar det: Aldrig! Aldrig! Och tanken är som ett svärd, som borrar sig ned i mitt hjärta. Det blöder därinne. Det svider som eld.

Och jag går och går. Uppför backar, nedför backar, förbi gårdar och röda logar, över åkrar och ängar. Det är vackert, det hela — det är ljuvligt. Jag vet det. Men det kommer mig ej vid. Det glider spårlöst förbi. Mitt sinne är dött. Mitt hjärta är tungt intill döden.

Då — det kommer helt plötsligt. Jag känner en doft. Den

kommer böljande som en våg, som ett moln. Den kringvärver mig, den tränger genom mig, genom mina lungor, genom hela min varelse. Det är en underbar doft, ren, söt, stark. Och så ser jag, varifrån den kommer. Uppe i en backe ligger en liten stuga, röd med vita knutar, och dess veranda är täckt med underliga blommor och blad. Det är tätt och tjockt som en vävnad. Det är kaprifol.

Aldrig har jag vetat, att den blomman doftar så gott. Jag andas djupt, drar in vällukten. Och en underbar värme strömmar genom mig. Det är som om något lossnade därinne — som när tjälen tinar på våren. Det är som om något tändes i mitt hjärta — en ljus och klar och munter eld.

Och i detsamma bryter solen genom molnen. En väldig flod av gyllne ljus strömmar över jorden, över sädesfält och ängar, över stugan och dess kaprifol och över min ringa person. Jag står där på vägen och betraktar skådespelet. Allting är så enkelt och dock så vidunderligt stort, bländande, vackert. Och allt grått och smått och trist och tungt inom mig, det sopas bort, det smälter undan, bleknar ner. Jag blir ett med allt detta ljusa och fagra, med denna starka, heta vällukt. Allting är liksom nytt och friskt och klart, som efter ett renande bad. Kraft fyller mig, mod och lust. Jag vill kämpa vidare. Jag vill leva, lida, njuta. Världen är dock skön! Underbara, gyllene minuter! Aldrig ska jag glömma dem. Alltid, alltid ska jag minnas, att

livet är sol
och doft av — kaprifol.

Sven JACOB.

ETT MÖNSTERLAND AV SVERIGE

EN ANKLAGELSE OCH EN UPPFORDRAN

Då man i våra dagar framställer frågan, om inte Sverige skulle kunna bli ett mönsterland, känns det både som en anklagelse och en uppfordran. Hur ha vi i vårt land förvaltat våra pund? Vi, som inte deltagit i världskriget, men levat och lidit under både krigets och fredens följder — vad ha vi lärt av de senaste 20 årens historia? Vår berömmelse är knappast stor, och vi ha heller inte undgått kristidens strålkastare, som obarmhärtigt lägger i dagen, hur penningbegäret är en av världssystemets starkaste motorer. Men vi ha dess bättre en annan maktfaktor, som under denna tidrymd oemotståndligt trängt sig fram: det demokratiska styrelsesättet. Krigets orättfärdighet väckte demokratiska känslor till nytt liv. Fredens orättfärdighet gav rum för en antidemokra-

tisk rörelse, vilken kommit att sprida sig som en smittosam sjukdom. Intet är fullkomligt, men i den mån det låter sig göra att åstadkomma ett mönsterland, borde vårt land ha möjlighet därtill, just därigenom att möjligheten ännu står oss öppen att i vårt skede förverkliga och utveckla ett demokratiskt samhälle. Fast sådant måste ta tid. Och det är upprörande, att där redan uppstått en ny strömning — inte nog med det gamla — som vill förkasta demokratin, innan den fått andrum att visa, vad den är, vill och kunde mäka. Ingen kan förneka, att världen för närvarande är på väg att gå in för en synnerligen opraktisk och föga ändamålsenlig samhällsordning. Rustningar till krig, byråkratism, tullar och diktatur. D. v. s. våld, tvång, nöd och förtryck. Beror detta på bristande organisationsförmåga eller brist på god vilja?

Säkert båda delarna. Till ett demokratiskt samhälle hör däremot intet av allt detta. Ej heller svält eller överproduktion. Men där skall personlighetens rätt, de många enskildas rätt, vara okränkbar. Och just när kampen är så hård som nu för de enskilda människorna, bör man våga tro på den möjlighet, som finns. Inte bara det. Ett demokratiskt samhälle är inte som det ofta blir framställt, välmenande och ideellt och utförbart. Det ingriper djupt i den s. k. verkligheten. Det hävdar människovärdet samt fordrar offer av gamla fördomar och riktar stora krav på samtid och framtid. Men det kräver också handling. Skall Sverige sträva efter att bli ett mönsterland, då är det hög tid, att vi inrikta oss på att praktiskt och ekonomiskt lösa våra aktuella spörsmål, våra livs- och arbetsförhållanden, vår jordfråga, som alltjämt ruinerar landet m. m. Tiden är inne, då vi måste samlas kring våra medborgerliga intressen, män och kvinnor med lika rätt och lika plikt. Ty tiden väntar icke länge.

SVENSK JORD MÅSTE BEFRIAS

AV ELISABETH TAMM

Frågan i fall Sverige kan göras till ett mönsterland — kan för en jordbrukare även tagas ur den synpunkten, om det kan bli ett mönsterbruk. Men inte ens det är så enkelt, som det låter. Vi ha visserligen utbildningsanstalter och kurser av alla möjliga grader, experter att bistå inom olika grenar och möjligheter till lån på både fast och lös egendom för att erhålla s. k. rörelsekapital. Vad finns det då för hinder att skapa mönsterbruk? Det har blivit sagt i många år, att jordbruket inte bär sig. Statsmakterna ha beviljat otaliga former av understöd och inrättat den ena tvångsorganisationen efter den andra, skydd och förbud m. m. sådant. Men ingenting hjälper. De exekutiva auktionernas antal i avseende på jordbruk ökas alltjämt, gårdar gå ur hand i hand. Och varför? Därför att man inte gått till roten av det onda. Det har inte lyckats att skapa en politisk majoritet för att lösa den del av jordfrågan, som för närvarande är mest aktuell, och som den ekonomiska utvecklingen i alla tider är beroende av. Det är jordvärdets förhållande till jordens bärkraft och avkastningsförmåga som allt hänger på. Jordbrukets uppgift är att ge bröd åt folket. Men jordbruket hindras ständigt av de styrande i denna sin uppgift, de styrande, vilket betyder pengarna, kapitalisterna, bankerna — hur man vill kalla dem. Därför att jorden, naturtillgångarna, utgör de reella värdena, de, som kunna göras till föremål för spekulation. Då penningvärdet faller, stiger jordvärdet, och när penningvärdet sedan åter börjar stiga, sjunker jordvärdet. Så skedde också under och efter världskriget. Jordbrukarna hade då först en gyllene tid. När sedan penningvärdet började stiga, sjönk visserligen jordvärdet, men inte i förhållande till vad som varit rimligt i jämförelse med priset på jordbruksprodukter och i följd

VAD ARBETAREHUSTRURNA SÄGA

Under Morgonbrisgruppens uppehåll i Moskva diskuterade särskilt två av de i färden deltagande författarna hur det hos svenska folket skulle kunna skapas fram en sådan sjungande entusiasm och framtidstro, som den vi bevittnade på de ryska färdvägarna. Detta har föranlett Morgonbris att göra följande sammanställning av brev från arbetarhustrur i olika åldrar och olika delar av Sverige. De intima interiörer från svenska hem, som här skymta och berättar om människors tysta fejd mot dagens svårigheter, ger flera vägvisare till var man skall sätta in för att utvinna en friskare vilja, en positivare anda i vårt land. Vilken fond av andlig styrka lyser inte fram ur det första brevet här nedan. Det är skrivet av en ung kvinnlig kontorist. Hon träffade sin man — en ung arbetare på en kurs vid en folkhögskola. Strax efter giftermålet blev han arbetslös och i brevet skildras deras gemensamma bemödanden att trots allt mura upp en egen fin liten värld. Hennes skildring är inte mindre intagande än hennes manliga motsvarighet Pinnebergs.

SVENSKA PINNEBERGARE

Här är så trångt och smått omkring en; människorna småskurna och fullkomligt upptagna av sig och sitt. För så vitt det inte är fråga om att intressera sig för sin nästas alla yttre angelägenheter och omständigheter. Då är man i farten minsann. Med ett avskyvärt, nästan sjukligt intresse stöter och blöter man de mest intima ting, som vederbörande inte begriper och som inte alls angår dem. För den mänskliga själen däremot och dess strider har man intet till övers. Och så går man där ensam med sina problem, grubblar och undrar, utan att kunna få något svar på sina tysta frågor.

Jag vill inte beklaga mej. Jag är trots allt på mitt sätt lycklig — om man nu ska använda ett sådant utnött klichéord. Min man och jag har det ju så gott tillsammans. Vad han betytt för mej, det är svårt att förklara. Men om jag säger, att han lyckades plocka ihop mitt trasiga inre till ett någorlunda helt, hjälpte mej att hitta igen mej själv och kom mej att för första gången i mitt liv känna mej nöjd, känna frid och harmoni inom mej själv — då förstår man nog. Och jag tror, att jag nog hade någon liknande mission att fylla i hans liv. Genom mej fick han en fast punkt i tillvaron, genom min tro och tillit stärktes hans självkänsla. Vi behöver varandra och vi håller så innerligt av varandra både som människor och som kamrater.

Och ändå! Att det kan bli så svårt ibland! Ja, jag menar nu inte de ekonomiska svårigheterna. Dem ta vi båda ganska lugnt. Naturligtvis få vi leva enkelt och inskränkt och slita ont många gånger, men det gör inte så mycket. Vi ha båda den naturen att vi tar dagen som den kommer i det fallet. Ha vi det smått och knalt ibland så kan vi en annan gång slå oss lösa och så får det jämna ut sej bäst det kan. Nog måste det väl vara slöseri att pina nerver och humör med ekonomiska problem, om man på något sätt kan slippa. Visst känns det lite tungt så länge man har skulder att dragas med. Vi började ju båda med två tomma händer. Men när detta året är slut ha vi nog klarat det mesta. Och sedan ska vi nog reda oss.

Nej, det verkligt tunga och bittra ligger i

därav jordens avkastningsförmåga. Orsaken var den, att jorden under kristiden var utsatt för en hejdlös spekulation: gårdar såldes och köptes för att säljas igen till ett ännu högre pris. Pengar fick man genom att belåna jorden. Och så tog man vinsten. Tills den dag kom, då det inte gick längre att spekulera. Jordvärdet föll. Men det föll som sagt inte i naturlig grad, ty kapitalet, bankerna voro intresserade av att hålla jordvärdet onaturligt uppe för att inte förlora. Där ligger den egentliga förklaringen till, att lantbruket inte kunnat bära sig, ty jorden kan ej förränta den skuldbörda, som den fått sig pålagd genom spekulationslust, och som inte har något med jordbruk att göra. Det är denna skuldbörda, som alla skattebetalare sedan ska gälda, därför att jordägarna genom att pantsätta jorden under högkonjunktur förbereda ett kommande nödläge för jordbruket. För den skull ska de stödjas och hjälpas av det allmänna, fast det så vackert heter att rädda moderneringen.

En annan sak är, att ett land ej är oberoende av andra länder, men helt visst skulle Sverige ändå kunna skapa många mönstergårdar, större och mindre, så långt det går att frambringa mönsterbruk, och där kunde givas arbete och bröd för många tiotusenden om de möjligheter, som finns, utnyttjades. Men detta kan endast ske genom att befria jorden från att vara föremål för spekulation och därmed följande skuldsättning. Jorden kan ej bära skulder, men skördar. Samhället måste ha i sin hand att kunna reglera jordvärdet. Jordens tillgångar måste brukas, besittas, förvaltas och begagnas, ej med äganderätten som mål utan för att ge bröd och arbete. Partipolitiken skapar inga mönsterbruk, men där finns oändliga möjligheter inom jordbruket till allmänt välstånd.

något annat. Vårt största och jag kunde nästan säga enda bekymmer består i Eriks arbetslöshet. Den ligger som en mara över oss båda. När vi gifte oss, tänkte jag, att nu skulle allt bli gott och väl, nu skulle Erik få arbetsro och arbetsglädje i och med att han kom ifrån de rent dagliga bekymren för livsuppehållet. Och jag var så innerligt glad och förtröstansfull. Men det gick inte riktigt som jag tänkte. Jag ser nu, att de bekymren inte var allt, det blir i stället nya. Jag kan ju inte undgå märka, att han inte är tillfreds med sin tillvaro, det fattas honom något. Vår inbördes ställning är inte jämlik och det plågar honom att vara den som måste ta emot, när han ville ge. Han förstår ju alldeles inte hur mycket han ändå ger mej varje dag bara därför att vi får leva vårt liv tillsammans. Eller om han förstår det, så är det honom i varje fall inte nog. Jag trodde, att mellan två fria, moderna människor skulle det inte betyda något, om bara den ena parten stod för det materiella. Men mannen måste inte vara nog frigjord i det hänseendet, han har ännu kvar den gamla hederskänslan (falsk?) som säger honom, att han skall vara den, som ytterst har ansvaret för familjen. Nu går nog Erik också och plågar sej med tankar om att de mina först och främst och sedan "hela stan" i tysthet klandrar honom för att han inte har möjlighet bidra till vårt uppehälle. Och kanske får han också ibland höra något, som jag inte får veta. Människorna är ju så tanklösa och även grymma. Och i en sådan liten småstad anses det ju vara upp- och nervänt att kvinnan har arbetet och ansvaret. Ätminstone när man har ett verkligt yrke. Hade jag gått i tvättstugor och skurat trappor, då hade nog ingen anmärkt på att jag "försörjt" min man (förhatliga ord). Inte heller hade man då beklagat mig. Det vet jag genom min egen barndom, där mor fick uppehålla vår stora familj genom sådant slavgöra. Mer inte var det någon som såg något märkvärdigt i detta.

Jag hatar att bli beklagad. Jag blir rasande vid dessa blickar av medlidande. Jag behöver ju dem alls inte. Jag har det gott och är lycklig. Kanske många gånger lyckligare än dessa, som gå och yvas över att ha en man med arbete, en man, som har råd att ha dem hemma i köket. Och jag vet inte vad jag skulle vilja göra med dessa självgoda, egenkära människor av båda könen, som nu går här och se ned på min man, min kära kamrat, bara för att han inte har något arbete. Det är ju ändå inte hans fel. Och han går utanpå de flesta här, om man ser till den inre människan. O, det är tungt att se honom gå och brottas med dessa bittra tankar och känslor, se hur hans självaktning minskas, hur han ådrar sej ett mindervärdighetskomplex, som naturligtvis blir honom till hinder när han skall arbeta med sina litterära uppgifter. Och så veta, att man inte kan hjälpa! Han erkänner ju aldrig för mej

hur svårt han har det, han försöker modigt vara nöjd och glad. Men så nära som vi kommit varandra, så måste jag ju märka att glädjen inte alla gånger är äkta. Och själv måste jag låtsas, som om jag ingenting märker, låtsas som jag tror att allt är gott och väl. Det skulle ju bara öka hans svårmod att veta, att jag lider med honom. Så går vi här och spelar komedi för varann. Fast jag genomskådar ju honom och det kan ju hända att han också ser hur det är fatt med mej. Vi kan till slut bara tappert knoga på och tyst trycka varandras händer när det blir svåra stunder.

För vad ska man göra? Jag har grubblat och funderat i det oändliga för att hitta en lösning. Det kan ju inte få gå så här i längden, om jag inte vill se honom mista sina bästa egenskaper, se honom sjunka ned i modlöshet och förtvivlan. Om vi ändå kunde komma härifrån, bort från "släkt och vänner" och från alla nyfikna, skvallerjuka människor. Helst till Stockholm. Där har han sina vänner, där har han också större möjligheter att komma någon stans. Bibliotekens hjälpmedel finns där och så är han ju där och kan bevaka alla tillfällen. Där försvinner man i mängden och får leva sitt liv i fred. Ibland har jag faktiskt tänkt på att sluta mitt arbete här utan vidare och resa på vinst och förlust. Men hur ska man våga sej på det i dessa tider? Allre helst nu, när vi när som helst väntar vår baby. Då har vi ju inte längre bara oss själva att tänka på. Det har varit en svår tid i höst. Erik har varit nere och modfälld. Naturligtvis mycket vid tanken på barnet. Jag förstår så väl att han går och tänker: "Nu får hon en till att sörja för". Ja, visst kom babyn lite för tidigt, den hade kunnat få dröja ännu ett år. Men man råder inte över livet precis som man själv vill. Och jag är inte ledsen ändå. Jag har alltid önskat att få ett eget litet barn, som vi kunde få fostra efter våra egna idéer. Så jag är inte ängslig. Går det bara bra med det hela och jag sedan får vara frisk och kry som hittills så kommer nog det lilla livet att bli oss till ny glädje.

ARBETARHUSTRU I SMÅLANDSSTAD:

Står det att finna någon rättvisa? Min man har arbetat på samma plats i fjorton år. För två år sedan blev han uppsagd från denna sin plats på grund av driftens omläggning och därmed följande personalinskränkning. Samtidigt uppsades även en lärling inom en annan gren av yrket. Efter två månader togs denne emellertid tillbaka som lärling vid den maskin min man skött. Under hela tiden arbetade företaget för fullt. Saken rapporterades till vederbörande fackförbund. Här medgav man det obarmhärtiga i företagets förfarande, men var ur stånd att kunna åstadkomma någon som helst rättelse till följd av gällande bestämmelser av år 1929. Är verkligen en skötsam arbetare

rättslös i fall som detta? Man grunnar och grubblar, så att det går runt i huvudet. En hungrig stackare har inte rätt att ta en annans brödbit. Då blir han straffad. Men ett miljonbolag som det här är fråga om, har rätt att ta brödet från en hel familj. För att få billigare arbetskraft.

Det finns fortfarande ingen utsikt för min man att få en annan sysselsättning. En arbetare som blir avskedad, när han är 41 år, vill ingen annan ha. Man mister modet. (Morgonbris redaktion har gjort sig undermåttad på ovannämnda förbunds expedition, där vår brevsriverskas uppgifter till fullo bekräftats. Fackförbundet, som hör till ett av L. O:s starkaste medlemmar, har ingen befogenhet att ingripa i detta fall, som är ett bland många. Vad säga Morgonbris läsare? Kan någon finna på ett råd till denna familj. Och hur kommentera de, som ta mun full om fackföreningsrörelsens despotism över svenskt arbetsliv, denna en arbetares och fackföreningsmans förtvivlade situation.)

ANNA ERIKSSON, FINSPÅNG:

Det största och naturligaste målet är nog hur arbetarklassen skall få behålla och förbättra den levnadsstandard den nu besitter. Med många barn följer för arbetarfamiljen fattigdom och sorg mer än glädje. Det är min erfarenhet från hela min uppväxttid. Den arbetarfamilj, som endast har ett eller två barn klagar sällan. Där är nog arbetsdagen ganska jämnt fördelad mellan mannen och hustrun. Jag finner inte att ett barn i en familj har en ensam och onaturlig uppfostningsmiljö. Ätminstone inte när det gäller barn på landet. Den enda tid på dygnet som de hålla sig inomhus är när de sova. Det finns knappast tid över för läxorna. Det må vara vad slags väder som helst. Och i det hemmet, där det endast finns ett barn är det plats över för lekkamrater. Jag tycker mycket om barn, men jag fruktar oerhört för fattigdomen. En arbetare med en årsförtjänst på mellan 2.500 och 3.000 kr. kan leva skapligt endast han har högst 2 barn, en årshyra på 300 kr. och en skatt på ungefär 6-7 kr. pr bevilningskrona. Det är min erfarenhet.

KLUBBIST I VÄRMLAND:

Nu veta vi ju att det inte blir något arbete mer för oss, utom möjligen nödhjälpsarbete. Alla som äro över 65 år kastas på skrothögen. Och om vi bråkar vet man aldrig vad som kan hända. Lottorna och den moderata kvinnoklubben på platsen arbeta i sitt anletes svett för att få medel till en kulspruta. Det är en konstig värld vi leva i. Ibland blir man i alla fall desperat.

HERTHA WIRÉN, MALMÖ:

"De fattiga döda själar" som i en grå tröstlös tillvaro arbeta för det nya samhället i förhoppningen att av det få lite bättre bostäder, ordentligare kläder, hälsosammare föda, radio och inte minst "lite mer av kärlek" ha börjat vandra på den väg som vi hoppas en gång skall leda till ett socialistiskt samhälle. Är det inte redan mycket att de leva efter solidaritetens bud och undergivet uthärda strejker och lockouter inte bara för egen vinnings skull utan också för kamraterna.

Den som hungrar måste först vara mätt för att kunna bli en smula likgiltig för föda. Äga en ordentlig dräkt för att inte jämföra sina trasor med grannens nya kläder. Och mest av allt behöver "de fattiga döda själar" människovärdiga bostäder för att finna den jämvikt och ro som tillåter dem skönja det väsentliga i det koncentrerade ögonblick i världshistoriens utveckling ett människoliv är. Detta ögonblick som för otaliga är en bräddfyllt kalk av umbäranden, förtryck och själanöd. Det kärlekens hungerskri som ropar ur bönen "lite mer av kärlek" är långtifrån löjligt. Det bottnar i själens djup och blottar en undermedveten sorg över de vidriga omständigheter som hindrar kärlekslivets själsliga fullkomning.

Vad är längtan efter radio — förr var det piano — annat än ett dunkelt känt behov av intellektuell och konstnärlig upplevelse. Eller broderiraseriet! Detta vansinniga tilltag att förstöra rejala felfria i sig själv vackra vävnader med smaklösa "blommor" och snirklar är det annat än utslag av felriktat ouppövat skönhetssinne och trevande försök att skapa färg, ljus och harmoni i hemmet. Eller samlandet av "gipskatterna" för tillfället representerade av virkade ullgarnshundar och dockor, där ullgarnet lämpligare borde använts till strumpor eller andra nyttighetsting.

Likaså behovet att "pryda" rena ytor, väggar, bord, skåp och fönsterkarmar, med diverse krimskrams fula, dyra, smaklösa ting, som i otaliga arbetarhem stjäla det redan trånga armbågsrummet från familjen och lägger onödig tyngd på husmoderns förut tunga börda. Vad är det annat än ett tafatt försök att fylla ut tillvarons tomhet.

Jo, förvisso behövs det en ny anda i hemmen och socialistiska levnadsvanor.

Men det vinner vi inte genom att de, som tack vare "lite bättre förhållanden" och "lite mer av kärlek" än den sexuella utlösningen redan kliver upp i predikostolarna högt över menigheten och diskuterar Socialismens psykolgi. Nej av dem väntar vi att de säljer vad de äger: sin självgodhet och går ut bland de fattiga döda själar, inte för att förbättra dem, utan för att göra det bättre för dem, ty ännu har ingen förbättrat en annans själ med förnuftigt tal, men väl genom gott föredöme och det medel som den store gallileen för snart 2.000 år sedan förordade med framgång: Människokärlek.

(Ytterligare brev i nästa nummer.)

Det nya
hälsobringande
fruktsaltet

Tillverkas av
TEKN. FABR. GLIMO, Stockholm.

SEBRIL
med fruktsmak

ANGÄENDE EPA

För eller emot Epa?

Min egen instinkt är emot Epa, precis på samma sätt, som jag är emot alla laddade och av folk överfulla varuhus. Det där beror väl dels på dåliga nerver och dels på en instinktiv motvilja mot dessa mängder av varor och den hets i själva anskaffningen, som präglade inköparna i ett varuhus. Jag har på känn att folk bli lurade till att "skaffa sig" en massa saker, som de inte behöva, och så får jag en vision av onödigheter uppstaplade i en värld, där människorna just nu framför allt behövede nödvändigheter. Men, man har inte rätt att bedöma saker och ting efter sina egna nerver och stämningar. Därför har jag nu tagit mig själv i kragen och försökt att kallt och lugnt betrakta allt det där, vi kunna beteckna som Epa. Jag har läst broschyrer om Epa, författade genom Epa själv, och jag har följt med kritiken av Epa och allt vad därtill hör. Jag har hört mina bekanta prisa Epas billiga knivar, röda bläck, skurborstar, väskor, förskärarknivar och — vaser!

Med huvudet fullt av allt detta gick jag i dag ut för att skaffa mig en ny diskbalja. Den storleken jag ville ha, den mest vanliga, kostade i en "fin" detaljistaffär 5:50 i zink och i något som heter papier-maché, som verkar trä, men är pappersmassa, 8 kr.

Jag inköpte en något bucklad zinkbalja för 4 kr.

Den ska skuras som en gammaldags zinkdiskbänk, och det låter som ett jazzslagverk, när man diskas i den. Men — i alla fall — inte ger jag 8 kr. för en liten tystlåten diskbalja, som inte behöver skuras!

Nå, nu finns det tid i mitt hus att skura

diskbaljor, och slamret stör inte så mycket, för jag är numera inte trångbodd. Men tänk nu på den husmor, som ska ensam i ett rum och kök sköta disken för en sex, sju personer en tre fyra gånger om dagen! Hon kan behöva en tystlåten, lättkött diskbalja!

Nå, från diskbaljor och dylika hushålls-grejors synpunkt låt oss studera Epa. Eller åtminstone höra vad sådana där företag säga om dylika nödvändighetsvaror.

De säga, att de vilja standardisera dem, d. v. s. göra dem så ändamålsenligt enartade som möjligt till storlek och material. De säga vidare, att de vilja sätta prisläget efter vad den stora massa, som behöver dessa artiklar, kan betala för dem i förhållande till sin ekonomi och sina andra behov av nödvändigheter. På grundvalen av detta prisläge göres beställningen hos en industri. Det göres en stor beställning och den göres av en standardtyp.

Detta gör tillverkningskostnaderna mindre och gör det möjligt att lägga ner i kvalitet en del av det, som annars går åt på femtioelva olika sorter och storlekar. —

Ja, bara det går till så, säger husmodern, inköparen av milliarder nödvändighetsvaror. Bara det inte blir så, att kvaliteten får lida på den låga pris-sättningen, så att vi många gånger få köpa igen de billiga Epavarorna. Och bara det därtill inte blir så, att när inköparen-Epa pressar fabrikanterna på priset, så pressar fabrikanterna arbetaren på hans lön. Då få vi ju ändå till sist betala varorna högt och kanske mycket högre än i de vanliga detaljaffärerna. Men — om ej dessa berättigade farhågor ha stöd i verkligheten utan Epasystemet verkligen söker införa en ny princip för prissättning och leverering

av varor, då är ju Epa icke något ont utan något gott. Ty standardiserade, goda och billiga nödvändighetsvaror behöver den stora köpekretsen, eller hur?

— Ja, visst det är sant, och det låter som början till något nytt och bättre i handelsvärlden detta, att behovet och betalningsförmågan hos den stora massan av löntagare och lönearbetare i de lägsta inkomstklasserna skall få vara utgångspunkt för fabrikation och försäljning. Förr har det ju alltid låtit så inom affärsvärlden, att de många små inkomsttagarna ska rätta mun efter matsäcken. Vi skola rätta våra behov även av det nödvändiga stället efter vad fabrikanter och säljare måste ha för att kunna leva och förtjäna så pass, att det lönar sig för dem att hålla hjul och disk i gång. Nu tycks det, som om Epasystemet ville införa en ny tids åskådning inom affärlivet. Jag säger med flit "tycks", för jag vet det inte säkert, och det bör på det omsorgsfullaste undersökas, om Epa vill och är, vad det i broschyrerna om sig själv ger sig ut för.

Men som sagt, det tycks som om Epa ville handla efter ungefär en tankegång som denna: I denna stad finns det låt oss säga 20.000 arbetare och deras familjer. De ha i genomsnitt en tvåusen kronor om året att leva på. Så och så mycket ha de möjlighet att lägga ner på kläder, husgeråd och bohag, allt beräknat efter vad som kan anses nödvändigt. Låt oss nu sätta pris på nödvändighetsvarorna och inrätta fabrikation och försäljning efter den stora köpekretsens ekonomi och behov. Men låt oss samtidigt ge goda varor, men standardiserade! Vill fru Andersson eller fru Lundström ha just det eller det snittet, den storleken, färgen eller kvaliteten, som icke finns i vårt standardiserade lager, så får hon gå till detaljisterna! Men våra kunder, som vilja nöja sig med standardiserad men god vara, ska inte behöva betala mer för en sak, därför att fru Lundström tycker om att välja bland tusen och en olika sorter.

Det där låter ju riktigt förståndigt, nästan som en fläkt från skissen av ett nytt samhälle! Bara nu Epa specialiserar sig på nödvändighetsvaror! Ibland syns det, om man får döma efter vad somliga "köpt på Epa", som om det mest vore vaser, halsband, brokiga dukar, leksaker och annat krams, som blir "nödvändigt" när bara folk får det billigt. Och i så fall är det inte långt från vår barndoms gipskattor och vaser i par med konstgjorda "damtblommor". Då kan man kanske tala om en "förskämning av smaken" och "en fara för kulturen" — genom Epa.

Men — hålla dessa enhetsprisföretag sina proklamerade föresatser att rationalisera tillverkning och försäljning av

nödvändighetsvaror, så att de bli billiga och goda, då få inga fördomar göra oss blinda för det riktiga i en sådan utveckling.

Husgeråd, underkläder, bädd- och sängartiklar — det finns oerhört mycket att göra inom området för dessa nödvändigheter.

Om detaljister eller storföretag göra den rationalisering, som är nödvändig, är väl den stora, smått lottade köpekretsen likgiltigt. Men att denna köpekretsen har börjat vakna till en kritik av affärlivet, som icke enbart är bara den gamla misstänksamheten att bli lurad av en slundig handelsman, det är då säkert. Kooperationen och Konsum, funksidéer och en modern industris utställning och reklam ha gett den stora allmänheten tankar och föresatser, som affärsvärlden nog gjorde bäst i att taga med hänsyn och omtanke.

Den moderna arbetarhustrun som följt med lite i produktionslivet faller inte i farstun för bara låga prislappar. Ätminstone gör hon det inte i längden. Den dåliga kvaliteten kan räkna på förföljelse till sist! Är det så att systemet Epas bluffar, så kommer det att få sin dom. Men att förbjuda systemet att utveckla sina experiment är väl knappast klokt. Är det förresten ens möjligt i ett land med vår näringslagstiftning? I varje fall böra så väl inköpare, det vill i de flesta fall säga husmödrarna, som myndigheter och organisationer studera enhetsprisföretagens idé och praktik och för sig klarlägga samhällets välfärdssintresse i vad det gäller denna företeelse inom affärlivet.

Det skadar väl inte heller, ja, det blir nödvändigt, att då också se litet närmare på de "vanliga" affärerna. I den andan gick ju också riksdagens beslut i våras, då den med anledning av motioner dels om förbud mot Epasystemet, dels om utredning om enhetsprisföretagen, beslöt sig för utredning.

Sigrid GILLNER

"MÖDRAR, VAR STÅ EDRA SÖNER?"

I anslutning till aprilnumrets artikel "Mödrar var stå Edra söner" har red. mottagit följande inlägg från några unga som anse sig ansvariga för en del av den refererade diskussionen:

Med anledning av en artikel över rubricerade ämne i Morgonbris aprilnummer, i vilken återges ett brev till redaktionen från en "kvinnlig agitator", som helt nyligen "gjort en rundturné inom ett visst konservativt distrikt", anhålles om plats för nedanstående svar:

1) Ifrågavarande möte var ej anordnat av arbetarekommunen på uppdrag av ungdomsklubben, utan var detsamma ordnat av arbetarekommunen. Till mötet hade inbjudits ungdomsklubben och kvinnoklubben.

2) Vi ungdomar hävda och komma i fortsättningen att hävda den arbetslösa ungdomens rätt till arbete och försörjning. Vi anse, att samhället under dessa hårda och brydsamma tider, då arbetsmöjligheterna äro synnerligen begränsade, måste vidtaga sådana åtgärder att en rättvisare fördelning av de försörjningsmöjligheter som äro tillfinnandes åstadkommes. Vi anse därför, att åtgärder borde företagas, som begränsa mångsyssleri och dubbelanställningar. Framförallt borde i sådana familjer, anse vi, där mannen har en säker och för familjen tryggad inkomst gifta kvinnor ej taga upp platser för andra. Denna begränsning borde, som av det nämnda framgår och som särskilt i debatten "efteråt vid dörren" framhölls för "kvinnlig agitator", ej företagas mot sådana kvinnor, som behöva deltaga i förvärvsarbetet för att uppehålla hemmet. Diskussionen gällde alltså inte gifta kvinnor i statstjänst, utan den gällde alla sådana kvinnor, vilkas män har det ekonomiskt gott ställt. Att vi exemplifierade våra framställningar med gift kvinna i statstjänst är riktigt, ty dessa gifta kvinnor med goda inkomster äro, som bekant, mest tillfinnandes inom statens verk och i stor utsträckning gifta med män, som ha en säker och för familjen tryggad inkomst.

3) Vi tro inte att arbetslöshetsproblemet löses i och med att gifta kvinnor i statstjänst avskedas från sina anställningar. Några sådana synpunkter framfördes inte heller av oss ungdomar, ty vi veta synnerligen väl, att för arbetslöshetsfrågans lösning fordras andra medel. Diskussionen gällde endast en begränsning av arbetslösheten.

4) I saktighetens intresse borde "kvinnlig agitator" i sitt brev till redaktionen även framhållit, att det under debatten — såväl efter inledningsanförandet som "efteråt vid dörren" — framfördes sådana synpunkter för begränsning av arbetslösheten som sänkt pensionsålder och förkortad arbetstid. En förkortad arbetstid vore, framhölls särskilt av ett par av oss, det effektiva medlet för begränsning av arbetslösheten.

5) Att diskussionen blev en smula för het, är sanning. Men att vi unga med "röd-sprängda ögon stod mot kvinnlig agitator" är en sanning med modifikation. Felet till att resonemanget blev lite för hetsigt får nog tillskrivas båda parterna.

6) I debatten hävdade "kvinnlig agitator" den uppfattningen att arbetslösheten under en kommande högkonjunktur skulle försvinna. Vi unga tro inte därpå. Arbetslöshet kommer att existera även under en högkonjunktur. Detta säger också sakkunskapen. Bl. a. ha stats- och finansministrarna i föredrag framhållit att arbetslösheten ej kommer att upphöra i och med att högkonjunktur inträder.

Att något måste göras för att begränsa arbetslösheten är ett faktum. När man därför från ungdomshåll deltagit i debatten och framför sina synpunkter och även framför de synpunkter, som de arbetslösa hävda, så bör man, för att man framför dessa synpunkter, inte bli anedd för osaklig och ovederhäftig. Vi veta nog, att frå-

gorna äro synnerligen komplicerade och att man bör gå varligt fram.

Vid diskussioner med kvinnorna i ovan-nämnda spörsmål tala dessa mycket om kvinnans rätt. Man borde nog under nuvarande svåra samhällsförhållanden med den stora arbetslösheten — vi ha ju en ungdomsarbetslöshet, lågt räknat, mellan 50 å 60.000 — något kunna rucka på sina principer och inte enbart, som ofta göres, tala om kvinnans rätt. Existerar då ingen rätt för de arbetslösa? De socialdemokratiska kvinnosynpunkterna om kvinnans rätt verkar för övrigt, som om man ytterst sloge vakt om de borgerliga kvinnornas rättigheter. Man borde väl under nu rådande samhällsförhållanden exempelvis kunna erkänna det orättvisa i att i familjer, där mannen har en säker och för familjen tryggad inkomst gifta kvinnor taga upp platser för andra.

De unga.

De unga tycks ha lärt något i alla fall av den debatt som fördes. Man har upptäckt även andra medel att bereda de arbetslösa unga arbete än förbud för gift kvinna i statstjänst. Det gäller bara att draga konsekvenserna därav. Sätt in lika mycken energi mot mångsyssleri och dubbelanställningar samt för arbetstidsförkortning och förtidspensionering som på förbud mot gifta kvinnor i statstjänst så får det senare problemet mera rimliga proportioner i folkfantasin. Har det inte fallit De unga in att de äro inkonsekventa, då de å ena sidan påstår att vi slå vakt om de borgerliga kvinnornas rättigheter när vi försvara gift kvinnas i statstjänst rätt till arbete, men å andra sidan så frenetiskt gå in för ett förbud på området, ehuru arbetarklassens söner och döttrar knappast därmed skulle få någon lättnad i sitt betryck? Vi anse att vi inte skola sälja en princip för en grynvälling. De unga göres även uppmärksamma på att det icke gives någon säker och tryggad inkomst, då dödsfall och skilsmässa, för att inte tala om gemensamma skulder, kan drabba vem som helst kvinna som gift sig med en s. k. tryggad inkomst. Och då De unga ej rikta sig mot alla gifta kvinnor i arbetet så vore det väl rimligt begära att de fixerade en översta gräns för den samlade inkomst ett gift par får ha, och då ginge det väl samtidigt att besvara frågan varför en man ensam skall få ha två, tre, fyra, fem gånger så mycket som ett gift par, utan att det väcker De ungas revolt. För egen del tror jag inte på något annat verkligt effektivt medel mot arbetslöshetens onda än — socialistisk plan-hushållning. Och f. ö. tycker jag att det är roligt att mina ivriga unga opponenter nu kommit underfund med att problemet är komplicerat, roligt därför, att en sådan insikt brukar lägga en dämpare på fanatism och ensidighet.

Kvinnlig agitator.

RIKSDAGSKVINNAN OM DEN OMSTRIDDA FRÅGAN: GIFT KVIN- NAS RÄTT TILL ARBETE

OLIVIA NORDGREN HAR ORDET:

Riksdagens båda kamrar ha i år fattat beslut om utredning av det s. k. dubbel-tjänstsystemet inom statlig och kommunal förvaltning, under vilken oriktiga beteckning döljer sig gifta kvinnors innehav av allmän tjänst. Beslutet ifråga har på vissa kvinnohåll tolkats som en första stöt mot behörighetslagen och inkörsporten till ett förbud mot gift kvinnas rätt till förvärsarbete. Det torde ej håller kunna bestridas att man i de motioner, som upprepade gånger väckts i riksdagen i denna fråga och även i ett par av de sju motioner vid årets riksdag, vilka legat till grund för den beslutade utredningen, syftat till en begränsning av gift kvinnas rätt att inneha statstjänst, även om ingen av motionärerna åsyftat ett generellt förbud. Men att därför uttolka riksdagens nu fattade beslut om en utredning av denna svåra och komplicerade fråga som om det gällde en beskärning av de gifta kvinnornas arbetsrätt är oriktigt. I första kammarens första tillfälliga utskottsutlåtande såges uttryckligen ifrån att utredningen ej bör bindas vid några direktiv utan göras helt förutsättningslös. Och i andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande finnes intet, i den del som berör de gifta kvinnornas innehav av statstjänst eller av statsavlönad kommunal tjänst, som torde kunna tolkas såsom några direktiv för tvångsåtgärders vidtagande på ifrågasvarande område.

Utskottet konstaterar, vad som är obe-

stridligt, att en stark och utbredd opinion mot gifta kvinnors innehav av allmän tjänst förefinnes, och framhåller att det, i tider som de nuvarande med svår arbetslöshet, otvivelaktigt innebär ett irritationsmoment när två tjänster, båda kanske välavlönade, förenas på man och hustru. En utredning bör därför inte längre undanskjutas, anser utskottet, och förordar att en sådan kommer till stånd.

Beträffande riktlinjerna för utredningen heter det: "Därvid torde först böra undersökas omfattningen av gifta kvinnors anställning i statlig eller statsunderstödd kommunal tjänst, samt i vad mån reglerande åtgärder på detta område skulle kunna få betydelse för motverkande av arbetslösheten."

I första hand förordas alltså en undersökning angående omfattningen av de gifta kvinnornas tjänsteinnehav och den betydelse reglerande åtgärder på området skulle kunna få för arbetslöshetens minskning. Ett sådant kartläggande av förhållandena är, enligt underutredningsåsiikt, enbart gagneligt.

Det är nämligen intet tvivel om att man på vissa håll betydligt överskattar såväl omfattningen av gifta kvinnors förekomst i allmän tjänst som, framför allt, betydelsen av en reglering på detta område ur arbetslöshetssynpunkt.

När det gäller att överväga vilka åtgärder som lämpligen böra ifrågasättas, förordar utskottet enbart åtgärder för underlättandet av frivillig avgång ur tjänsten för de gifta kvinnor som önska detta. Med gällande bestämmelser har en gift kvinna, som önskar helt ägna sig åt hemmets arbetsuppgifter, endast att definitivt frånträda sin tjänst. På grund härav torde det icke sällan förekomma, att de gifta kvinnorna kvarstå i tjänst utslutande eller förnämligast med tanke på att förhållanden i en framtid kunna uppstå, som ur försörjningssynpunkt nödvändiggöra tjänstens bibehållande. Det har därför ifrågasatts att öppna möjlighet för gift kvinna att avgå ur tjänst, med rätt att sedermera efter behovsprövning åter inträda i samma eller annan anställning. Även om en sådan anordning skulle medföra vissa svårigheter ur arbetssynpunkt, torde uppslaget dock böra närmare undersökas, anser utskottet. Även den i en av motionerna framförda tanken, att särskilt gifta kvinnor skulle medgivas rätt att få sin tjänstgöringsskyldighet inskränkt till förslagsvis hälften, med motsvarande avdrag å avlöningsförmånerna, en anordning som är införd i Danmark, bör uppmärksammas. Pensionsrättens bevarande vid frivillig avgång, är en annan

fråga som bör undersökas. Som det nu är går en statsanställd kvinna, som vid giftermål lämnar tjänsten, sin rätt till pension förlustig, och får ingen valuta för sina inbetalda pensionsavgifter.

Mot de här förordade åtgärderna för att underlätta en frivillig avgång ur tjänsten, kan säkerligen göras många och berättigade invändningar, och under normala förhållanden skulle de utan vidare ha avvisats. Måhända kommer den blivande utredningen också att utvisa att dessa vägar icke äro framkomliga. I så fall är det ju enbart nyttigt att klarhet vinnes på dessa punkter, så att den delen av frågan bringas ur världen.

Att anteckna är att man den här gången inte enbart riktar sig mot de gifta kvinnliga statsanställdas arbete, utan att utredningen jämväl avser statstjänarnas bisysslor, statlig pensionärs rätt att inneha avlönad tjänst av större omfattning o. s. v. Det har visserligen anförts häremot att dessa frågor inte ha ett sådant sammanhang att de borde sammanföras i en utredning. De som hävda den meningen glömma av att hela frågan ju ytterst rör sig om huruvida en bättre fördelning av arbetstillfällena kan utvinnas genom vissa åtgärder för att minska arbetslösheten, särskilt bland ungdomen.

Samtliga riksdagens kvinnliga ledamöter gävo sin anslutning till utredningen, efter de av vederbörande utskott förordade riktlinjerna. Härmed har emellertid från deras sida icke givits något som hälst på hand ifråga om gifta kvinnors rätt till arbete, vilket också kraftigt underströks i debatten. Men, med hänsyn till den stora ungdomsarbetslöshetens allvarliga beskaffenhet, och den ständigt växande opinionens krav på att få de föreliggande problemen allsidigt och objektivt belysta, ansågo de sig icke böra motsätta sig den begärda utredningen.

Säkerligen är det också ur alla synpunkter lyckligast att frågan bringats till utredning och att man inom riksdagen enats om att ge utredningen den form som föreslagits. En ständigt växande opinion, särskilt från ungdomens sida, skulle måhända annars tagit icke önskvärda former, som mera skadat än gagnat den sak man från kvinnornas sida vill värna, nämligen rätten till arbete, oberoende av kön och civilstånd. Ty gentemot de gifta kvinnornas rätt till arbete står ungdomens oavvisliga rätt till arbete och existens. Det gäller därför att klokt och sakligt avväga vad som kan och bör göras för att trygga allas rätt till arbete och bröd.

Olivia NORDGREN

Skogens ättika

TILL

inlagd sill

gör den till en lækkerhet.

Fyllig, mild och dryg.

Skogens ättika

»Den privata välgörenheten riktar sig endast mot verkningarna men saknar intresse för de egentliga orsakerna. Filantropen har vanligen ingenting att invända mot det nutida samhällets bristfälliga ekonomiska system. Han nöjer sig med att ösa båten, men bryr sig icke om att tätta läckan.»

ETT NÖDVÄNDIGT ONT?

Filantropin är väl, som allt annat, en företeelse på gott och ont. Naturligtvis skulle man helst vilja tro att det förra överväger, men man blir en smula tveksam ibland om hur det förhåller sig i det stycket. Det kan visserligen icke bestridas att den i en del fall kan lindra nöd och t. o. m. uppskjuta en hotande katastrof en längre eller kortare tid — om också sällan eller aldrig avvärja densamma. Men då man går att värdera en sak får man icke ta hänsyn till bara dess förtjänster, man måste också räkna med dess fel. Man måste se efter om det blir något kvar sedan de negativa faktorerna dragits från de positiva.

En betänkelig brist hos den s. k. välgörenheten är att den praktiskt taget aldrig kan hjälpa en person som slagits omkull av olyckan på fötter igen. Även om det skulle kunna påvisas att detta ägt rum någon enstaka gång i filantropins historia, så höra nog dessa fall till de undantag som äro så sällsynta att de sakna egentlig betydelse. I regel saknas väl också resurser att bringa verklig hjälp, och man måste därför inskränka sig till att hålla offrets livhank uppe tills vidare — i väntan på att ett underverk skall ske. Men underverken äro som bekant sällsynta, och resultatet blir endast en förlängd kamp mot det oundvikliga. Filantroperna kunna, för att nu ta en något drastisk bild — hålla den drucknandes huvud ovan vattenytan, men att hjälpa honom på det torra förmå de icke, även om de skulle vilja göra det. Därför kommer den nödställda att alltfört vara i behov av medmänniskornas bistånd. Han kan aldrig få fast mark under fötterna, något som emellertid är absolut nödvändigt för att hans liv skall få nå-

got värde för såväl honom själv som för den grupp eller det samhälle han tillhör. Han är dömd att vegetera. Men vad är en sådan tillvaro värd? Den har livets alla nackdelar men saknar vad som kan ge detta en mening, ett innehåll, nämligen möjlighet att göra den insats i samtiden som hans kroppsliga eller andliga förutsättningar berättiga — eller kanske det bör heta förpliktiga? — honom att göra.

Verkningarna av ett långvarigt eller permanent nödläge, som tvingar individen att söka hjälp hos andra, äro givetvis mest ödeläggande på det psykiska gebitet. Känslan av beroende berövar förr eller senare den nödställda hans självkänsla och reducerar därmed hans förmåga att göra sig gällande med tillbörlig kraft. Den paralyserar hans energi och inverkar menligt t. o. m. på hans intelligens — det är icke nyttigt för hjärnan att jämt brottas med ett och samma olösliga problem. Och då individens öde icke beror på hans egna ansträngningar utan på andras nåd slappas naturligtvis också ansvarskänslan — personlighetens moraliska ryggrad — och därmed är gärdet upprivet. Risken för moraliskt förfall är överhängande.

Till att framkalla och förstärka denna ödesdigra effekt bidrar självfallet den ringaktning som överallt möter den nödställda, således även från hans hjälpare. Trots allt fagert och förmodligen ofta också ärligt menat snack om broderskap o. dyl. finns det alltid en väldig nivåskillnad mellan den som ger och den som tar emot. De mötas aldrig på samma plan, då den enes existens är beroende av den andres godtycke. Detta abnorma förhållande, ovärdigt människor emellan, förvärrar den mindervärdeskänsla som nöden och hjälplösheten ju alltid predisponerar för. För filantropens eget vidkommande lu-

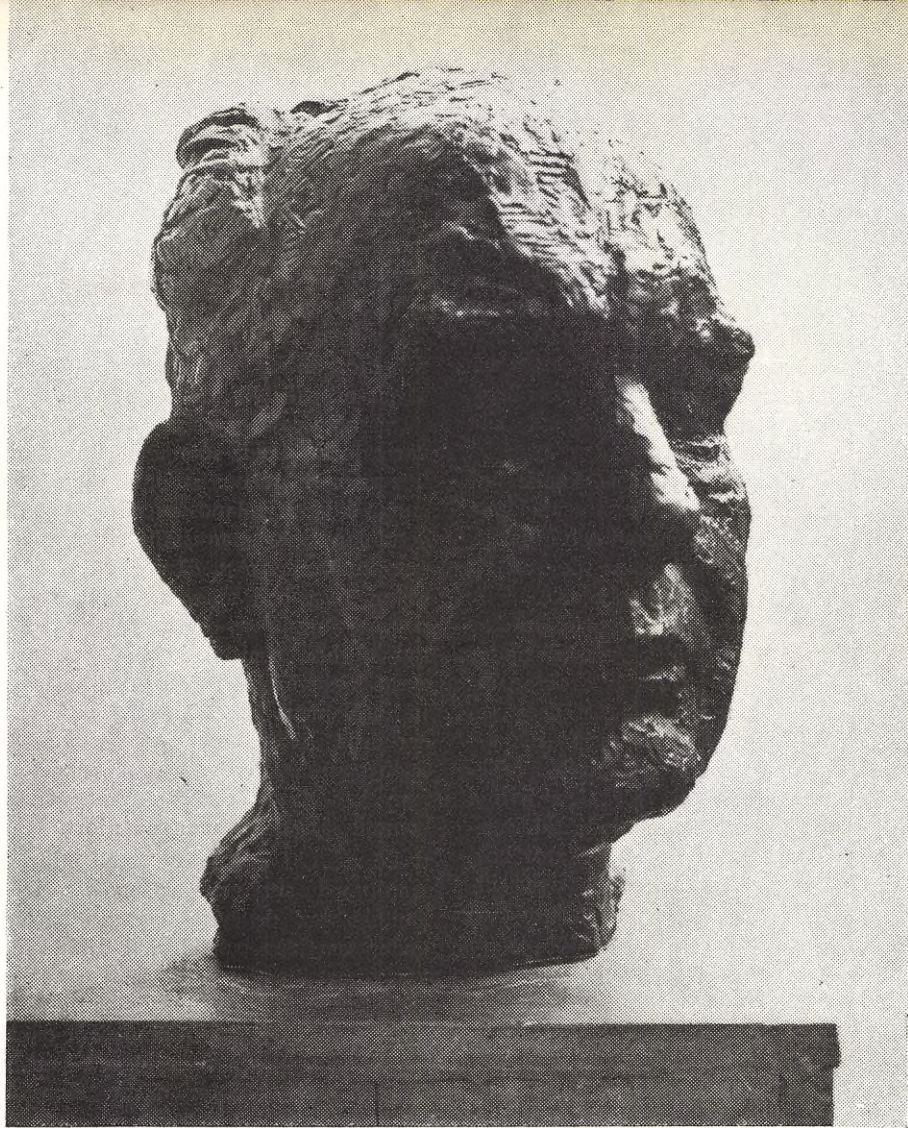
rar alltid den faran att han skall hemfalla åt självöverskattning då han jämför sig själv med de "stackare" han kommer i beröring med. Endast en mycket vidsynt person undgår detta missöde — och de vidsynta äro tyvärr sällsynta här i världen. Han blir benägen att fränkänna den slagne såväl den goda viljan som omdömesförmåga, och han ser i denne bara en undermålig existens som behöver en bit bröd och en moralkaka — det senare lika mycket som det förra. Hjälparen kräver (där hjälpen har en mera permanent form än en matpolett) mer eller mindre direkt en inteckning i supplikantens person. Han anser sig oändligt överlägsen och skickad att bli dennes förmyndare och försyn — ehuru den hjälpsökande kanske, innan han slogs omkull av olyckor för vilka han icke bar den ringaste skuld, besegrade hinder som den förre skulle ha stupat på. Denna beskäftiga överlägsenhet torde vara en av de förnämsta orsakerna till att bitterheten mot herrar och damer välgörare synes vara så förhärskande bland dem som varit olyckliga nog att måst ha med dem att skaffa. Ett förtäckt angrepp mot självständigheten kan icke försonas av en eller annan allmosa.

En annan begränsning hos den privata välgörenheten är att den riktar sig endast mot verkningarna men saknar intresse för de egentliga orsakerna. Det torde väl numera för varje oförvillat omdöme framstå som ett oemotsägligt faktum att en mycket stor del av nöden och eländet i våra dagar har sin rot i ett bristfälligt ekonomiskt system. Men mot detta har man vanligen ingenting att invända. Filantropen nöjer sig med att ösa båten, men bryr sig icke om att försöka tätta läckan. Mot detta kan invändas att en sådan begränsning är ofrånkomlig. Det är

nödvändigt att dela upp det sociala arbetet och skapa särskilda organ för varje särskild uppgift: välgörenheten har att lindra eller avhjälpa den nöd som redan existerar. Den är och måste vara endast ett palliativ. Och naturligtvis är detta resonemang ovedersägligt — man bara undrar över att så många som stå i dess tjänst synas benägna att betrakta varje strävan att verkligen åstadkomma en omläggning som skulle förhindra en mycket stor del av eländet såsom ett otillbörligt ingripande i den åtminstone föregivet gudomliga världsordningen. Ha de så gått upp i sitt verk att de betrakta detta som ett mål i sig självt? Man tycker ju att de som själva dagligen i sin gärning komma i beröring med offren för ett felaktigt system skulle vara att finna i främsta ledet då det gällde att avhjälpa felen — eller i varje fall då det gällde att peka på var dessa äro att finna. Men där träffas de endast undantagsvis.

Förklaringen ligger väl i att de icke kunna eller icke våga se de verkliga, djupare liggande orsakerna till eländet. Det är angenämare att blunda eller se ytligt på saken. "Konsten att blunda energiskt är vad som skapar en man" påstår en av våra främsta diktare. Då de få i sina händer en klient, vars viljestyrka brutits av svårigheterna, så är det bekvämare att vända på kausalsammanhanget och skylla hans misär på den bristfälliga viljan. Ty då blir botemedlet billigt och lättillgängligt: förmaningar och förmynderskap och annan social homeopati. Att förbättringen uteblir — tja det kan man lämpligen skylla på patienten själv.

Naturligtvis inbillar man sig icke att arbetet på samhällsordningens omskapande skulle ta nämnvärt bättre fart om de som redan nu befinna sig på undergångens brant lämnades åt sitt öde. Och även om så skulle vara fallet vore detta ett allt för bestialiskt sätt att stimulera detta arbete. Man måste se verkligheten sådan den faktiskt är, och gör man det kan man väl svårigen bestrida att välgörenheten, trots alla fel och brister, utgör ett nödvändigt eller åtminstone övervägande nyttigt komplement till den samhällliga hjälpverksamheten. Den senare har givetvis den fördelen att den hjälp denna lämnar icke så tydligt har nådegåvans etikett: dels har ju den hjälpsökande i regel själv betalt sin tribut till samhället under lyckligare dagar och dels har han möjlighet att göra sig kvitt sin skuld om lyckan skulle le mot honom igen — något som ju envar hoppas på i det längsta. Därför blir icke förödmjukelsen så stor. Men samhällets hjälporgan äro tungrodda och icke heller tillräckligt mångsidiga; de privata "företagen"

SIGFRID HANSSON I BRONS

Av vänner inom Sv. Journalistföreningen uppvaktades »Fackföreningsrörelsens» av alla läger högt skattade redaktör Sigfrid Hansson vid sin 50-årsdag med en porträttskulptur i brons.

Porträttet, som är utfört av skulptören Nils Olsson, var utställt å vårsalongen i Liljevalchs konsthall förra året, där det då väckte berättigad uppmärksamhet.

inom branschen ha större frihet och därigenom större möjlighet att bringa snar hjälp i vissa speciella fall.

Men om den privata välgörenheten således har en uppgift att fylla under nuvarande förhållanden så får man å andra sidan icke blunda för risken att

den bryter ned i andligt avseende personer som endast behöva resas i t. ex. ekonomiskt. Och frågan blir om denna risk kan elimineras. Och hur det skall ske. Problemet saknar icke betydelse — ty det är anden som behärskar materien. *Sven SYNEMAN*

Den omtänksamma husmodern använder för sina hushållspengar

SPARKASSERÄKNING

HOS

Jordbrukarbanken

EFTER VÅR FÄRD TILL MOSKVA

Knappt mer än en och en halv månad har passerat sedan Morgonbrisgruppen återvände från sin studietripp i Sovjetunionen. Men redan under denna tid har på redaktionens skrivbord samlats en ansevärd hög av tidningsurklipp och brev, som representerar ett överraskande rikt resultat av färderna.

Det är verkligen häpnadsväckande hur intensivt Morgonbrisresenärerna upplevde sin vecka i Leningrad och Moskva, hur mycket de fingo ut av de relativt få dagarna trots färdavstånden.

Nästan hela den svenska pressen har dag efter dag innehållit reseskildringar av färdtagarna i form av artiklar, intervjuer och referat från föredrag resenärerna hållit på sina respektive orter. I Göteborg har ett uttalande av Teres Svensson t. o. m. föranlett livliga diskussionsmöten. De samlade tidningsurklippen utgöra redan en hel stor bok, varur talar en allas tacksamhet över tillfället att få gör denna bekantskap med den ensamstående arbetarstaten.

Astrid Abrahamsson, Vaxholm skriver: Då Morgonbris inbjudan till deltagande i en studieresa till vår stora granne i öster, kom till vår klubb trodde jag inte att jag skulle få vara

med om något så underbart, som en resa till detta undrens land. Ryssland och dess olyckliga folk har alltid haft mitt djupa medlidande och intresse, och detta senare har ej minskats, sedan jag varit därute.

Hildegard Nilsson, Göteborg: Jag vill passa på att framföra mitt tack till Morgonbris redaktion för att den berett oss tillfälle att göra denna i allo intressanta resa. Ryssland är ju för närvarande ett land, som man följer med intresse och genom att man gång efter annan hört Rysslandsresenärer lovprisa detta land, har man ställt sig synnerligen undrande. Att därför få göra en sådan resa och själv få bilda sig en uppfattning är av oerhört värde. Riktigt så bra, som vi just på grund av dessa redogörelser väntat oss, var det ju inte, men man bör ju förstå vilka oerhörda svårigheter som möter vid uppbyggandet av det nya Ryssland och man kan därav förstå varför man ej kommit längre än man nu gjort.

Elin Lindley stod tillsammans med sin man i mycket intim kontakt med de ryska revolutionärerna under tsartiden och bl. a. biträdde dem vid förmedlingen av deras korrespondens från utlandet till Ryssland och besitter därför en intim kännedom om de förhoppningar och framtids mål som besjälade dessa revolutionärer. Hon slöt

sig ivrigt till Morgonbrisgruppen för att se i vad mån dessa stolta planer hon sett smidas blivit förverkligade. Förresten var hon redan i sin ungdom som en jordbrukets dotter livligt intresserad av Rysslands naturrikedomar. Det ryska folkets förhållanden har ju även i övrigt alltid varit omfattade med ett allas intresse här i Sverige. Vi behöva bara — säger hon — erinra oss med vilken spänning vi förr följde de mer eller mindre legendartade ryska sågfilarnas förekomst i våra bygder.

Vidare en upptäckariver som inte skytt några mödor, men också en varm medkänsla och djup respekt för det så tappert arbetande ryska folket — en sympati, som övergår till smärta inför meddelandena om Japans krigiska åtgärder mot Sovjetunionen, vilka påstås planläggas i samverkan med Hitlertyskland, och med hänsyn till en befarad hungersnöd i Ryssland.

Och detta mot ett folk — erinrar vår kamrat Maria Larsen i Göteborgstidningen Hyresgästen — som dagligen har följande inskription för ögonen (den återfinnes bl. a. gjuten i brons på ömse sidor om den bro, vilken över Moskvafloden för över till Kreml och Röda torget:

”Vi vilja icke erövra en fot jord av andra länder, men vi äro väpnade att

Följ Morgonbrisgruppens exempel!

Res till

SOVJET UNIONEN!

**Studieresor till
Leningrad, Moskva
och Krim** arrangeras av

INTOURIST

i samband med Vita Bandets Världskongress. Tillfälle gives att besöka kulturella och sociala institutioner, studera kvinnans ställning i fabriker e. t. c.

Avresedag från Stockholm den 28 juli 1934.

Begär prospekt och alla upplysningar genom

INTOURIST

Vasagatan 8, Stockholm
Telefon 11 63 83

FACKFÖRENINGSS

RÖRELSSEN

REDAKTÖR:
SIGFRID HANSSON

Kostar pr år kronor 6: 15,
pr halvår . . . kronor 3: 15.

Prenumeration kan verkställas genom postverket eller direkt hos utgivaren
LANDSSEKRETARIATET
Barnhusgat. 18, Stockholm

DEN SVENSKA LANDSÖRGANISATIONENS VECKOTIDSKRIFT

Gatubild från Moskva.

försvara varje fot jord av vårt eget land.

— Man måste — skriver Elin Wägner i Tidevarvet — tänka på bilder man sett från kejsartyskland, då på första maj folkkommissarien Vorosjilov sprängde med sin stab in på torget förbi sina sorlande leder. Men mannen där var ingen paradfigur, han var den forne arbetaren som under inbördeskriget hållit den röda frontens mest utsatta punkt åt söder, kringränd, tillbakalagen och segrande till slut.

Man jublade också mot honom, man jublade mot hans häst, när han suttit av och den fördes bort över torget, jublade när han besteg talarstolen och höll dagens enda stora tal till Sovjetunionens Röda armé och dess arbetare och bönder vilka senare emellertid inte voro representerade vid tillfället.

Hade man då kunnat förstå eller fått sig uttytt detta tal i stället för att läsa det först senare, hade det militära intrycket av första maj kanske inte blivit så överväldigande som det blev. Ty det är huvudsakligen ett civilt tal, i vändningarna stundom påminnande om ett trontal, och bland de jättstora framsteg Sovjetunionen gjort under året nämnas främst förbättrandet av förhållandena till övriga makter i världen, särskilt Amerika och Turkiet. Han understryker att arbetarnas och böndernas regering ha vidtagit otaliga åtgärder för att upprätthålla och trygga världsfreden och säger att om vissa stater göra krigspolitik, så är det inte Sovjetunionens fel, men hela världens olycka.

Under året har Sovjet emellertid betydligt ökat sin armé så att den nu är ett mäktigt och fruktansvärt försvar för ett land som den ryska arbetarstaten.

Men Sovjet har ökat sina vetenskapliga, tekniska och kulturella styrkor lika väl som de militära och kan nu med stolthet förkunna för världen genom Vorosjilov att "vi stå fasta och fulla av förvissning på vår historiska post".

Folket har ju svultit och försakat och avstått från frukten av sina mödor för arméns skull och de lita på dess förmåga att bevara freden. Invänder man mot detta att rustningar inte bara avskräcker grannarna utan även locka fram nya rustningar svaras häftigt, att ingen kapitalistisk stat kan på allvar tro att Sovjetunionen rustar för att erövra nya områden.

Therese Andell, Partille: "Vad jag mest av allt uppskattade i Sovjet var den otvungenhet med vilken man kunde röra sig där. Man var fri från klädbekymmer, ingen brydde sig om att syna sin nästa från topp till tå, det var en härlig sak. På operan såg jag en man på parkett iklädd endast vit idrotts-tröja, utan ärmor, och utan rock. Hur skulle det sett ut hemma hos oss?"

Här var icke beskådandet av publiken huvudsaken. Alla njöto i fulla drag av skådespelet, sången och musiken, vilket allt var förstklassigt.

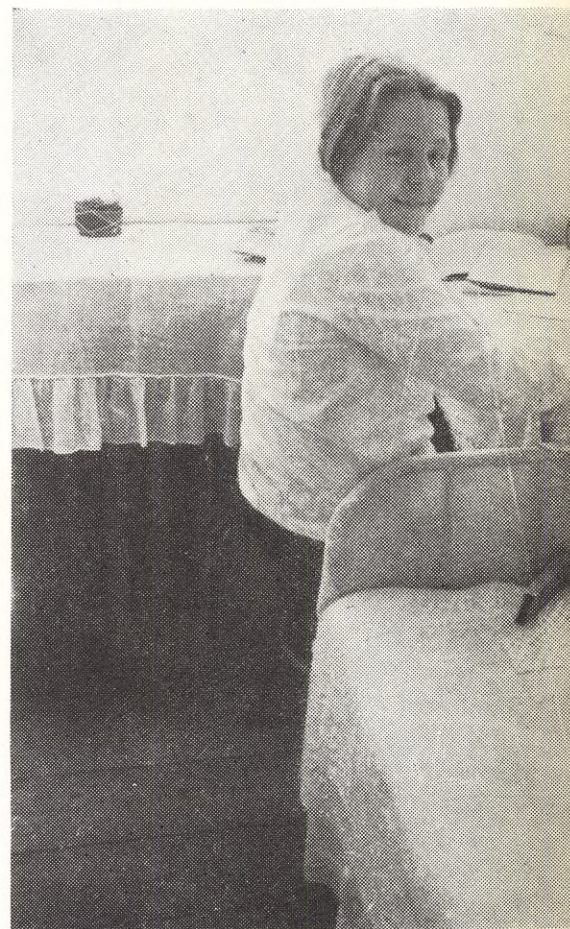
För våra ögon var bristen stor såväl på skor som strumpor och övrigt i klädväg, men den var säkert mindre märkbar nu, än vad den tidigare var för proletariatet. Efter att ha sett i majdemonstrationen av försvarsmedlen, undrade jag icke längre på att det icke hunnits med att skaffa folket bättre kläder."

De socialdemokratiska kvinnor, som utgjorde Morgonbrisgruppen skola vara de första att försvara det ryska folkets gigantiska nybyggnadsverk och göra det med styrka av vissheten att veta vad som är vad.

Trots att gruppen var ganska heterogent sammansatt har den i detta avseende utan någon som helst överenskommelse eller ens meningsutbyte intagit en förbluffande samstämmig hållning.

— Ingen skall tro, att Sovjet är något paradys, manar Greta Lånström i Templar-Kuriren. Och nog förstår man, att det är en järnhård diktatur, som har ledningen. Någon folkmening, som vi tänker oss den, får ju inte komma till synes. Och den som håller på demokratin med dess frihet till kritik, skulle säkerligen inte trivas med det ryska systemet. Men entusiasm finns där, och vi har ju ingen anledning önska att det ryska framtidsbygget skall gå i spillror. Tvärtom.

Gerda Bergstrand, Bromsten: Min uppfattning om Ryssland av i dag är att

Studentska i sitt rum i studenthemmet. Kvinnornas förekomst vid högskolorna växer med varje år. Av professorerna vid dessa läroanstalter äro 2,5 proc. kvinnor och av assistenterna 24,8 proc. kvinnor. T. ex. kan nämnas att vid Leningrads tekniska högskola studerar f.n. 6,000 kvinnor.

Jordbrukskollektiv söder om Leningrad.

om, men det är så svårt att finna de rätta orden. Man vill ju också vara rättvis i sina uttalanden åt alla håll. Jag förstår nu emellertid bättre än förut att diktaturen, som här hemma med vår sedan hedenhös rotade demokrati skulle vara omöjlig, där troligen är den enda framkomliga vägen till bättre förhållanden. Man får ej glömma att större delen av detta folk, intill revolutionen, var analfabeter. Med en stigande upplysning tvingas nog även Ryssland så småningom in på demokratiens väg. Det är säkert allas vår innerliga förhoppning.

Olga Andersson, Östersund: Att levnadsstandarden ännu är vida lägre i Sovjet än hos oss är påfallande, men man får komma ihåg att göra jämförelserna icke mellan de nuvarande ryska förhållandena och våra utan mellan det gamla och det nya Ryssland, och så mycket kunde man förstå av det man såg och hörde, att det nya statsbyggandet på den kollektivistiska grunden skänker folket tillfredsställelse.

Vi blevo mottagna med översvallande hjärtlighet, och ofta utvecklades en rörande omsorg om vårt tillrättaförande i politiskt avseende. Denna älskvärda missionsverksamhet kontrasterade starkt mot våra hemmakommunisters argisinta agitation. Det skulle göra dessa gott att mera allmänt få komma över till Sovjet dels för att lära sig lite hyfsning och dels för att anställa jämförelser mellan förhållandena. Våra uttalanden givetvis i många avseenden synnerligen gott denna jämförelse ehuru vi befinna oss i den kapitalistiska hushållsordningen.

Man var emellertid full av entusiasm över sina sociala inrättningar och sina övriga strävanden. Det kunde icke vara blott en följd av den målmedvetna propagandan utan den allmänna glädjen måste också botten i en känsla av att medverka i ett stort och välsignat företag, detta att skapa, befästa och utveckla den socialistiska staten.

Agnes Söderqvist i Västmanlands Folkblad: Omdömena om Sovjetryssland äro mycket skiftande, vilket till stor del förklaras av de olika insikter vederbörande ha i samhällsarbetet här hemma. Men för övrigt är det alldeles felaktigt att i stort draga upp jämförelser mellan Sverige och Ryssland, då det ryska folkets primitiva

En av de många förfallna bondgårdarna utefter vägen till Djetskoje Selo.

inställning måste tagas i betraktande. Man bör i stället göra sina jämförelser med Ryssland före revolutionen och av i dag, och då förstår man att ryssarna själva inte ha ord nog för att beprisa den förändring, som inträtt.

Birgit Hedström i Social-Demokraten: Den som vid försök att bedöma våra dagars Ryssland utgår från svenska förhållanden som norm och anställer jämförelser på denna basis lägger så vitt jag förstår, upp problemet felaktigt. Man skulle kanske kunna säga att i jämförelse med Sverige som ett enskilt instrument är Ryssland en hel orkester.

Harry Blomberg i Folket: Det skulle inte vara lyckat med jättebilder av Branting och Per Albin i vartenda gathörn och vartenda butiksfönster. Men när regeringsmakten så att säga blir ett privatföretag, när en grupp tillväller sig makten och skapar diktatur, tvingas företagarna

till de våldsamma skyltningarna. Innerst inne äro alltså dessa jättelika, dyrbara och genialt regisserade fester svaghetstecken, även om de äro estetiskt storslagna, ty de ha allesammans bara ett syfte: att blanda bort korten, att skapa fram konstlad hänförelse och tillit till den härskande klicken. Unde ligt är det också att just de, som ivrigast avhåna all individualism och dyrka massan, kollektivet, innerst äro frenetiska tillbedjare av just individen. Var avgudas individen hetare än i de "avliberaliserade" länderna. Mussolini, Hitler och Lenin ha med rasande förakt ljungat mot individualismen — och blivit helgonförklarade på kuppen.

Nere vid flodstranden ser jag plötsligt ett ljusporträtt av Stalin. Han är som nästan alltid avbildad med ett landsfaderligt hult leende i ögonen. Moskva sorlar av liv, av musik, av glädje; man säger, att aldrig har en första maj firats med sådan yra och befrielse. Men man säger också att

ungdomen kommer att göra uppror, och jag tror det. Ty ungdomen, som vuxit upp i diktaturen, och på allt sätt omhuldats av den, vore icke sund, om den inte en vacker dag ginge till storms mot gudabilderna. Nu dansar den på gatorna, kysses som i borgerliga länder och glömmar bort att den är privilegierad. Men det som är, det älskar ungdomen aldrig innerst inne. Om den gör uppror för vad kommer den att strida? För samma sak som alla tiders ungdom stridit för: frihet. Och frihet är ju för ungdomen nuets motsats. En dag skall den ryska ungdomen inte längre kunna bindas med glänsande fester, den skall se tvärs igenom deras bländande sken — och då: ve dig, Stalin!

Men fullmänen hänger natten ut över Moskva, röd alltjämt som i diset över ett hav. Så börjar morgonen långsamt ljusna..

Signe Höjer, Malmö: Resan har givit mig personligen mycket mera än jag

trott man kunde få ut av den under så kort tid, och detta var säkert allas vår erfarenhet, som var med.

Mitt starkaste intryck var den i stort sett klasslösa kamratanda, som syntes råda hos det nya ryska folket, den omvärdering av värdena till förmån för de mera väsentliga, som skett efter revolutionen, den enkelhet, ja torftighet, som präglade den materiella livsföringen. Duglighet och samhällsintresse syntes vara de nya dygder, efter vilka var och en bedömes — man eller kvinna. Därtill en nationell självkänsla, som vuxit till självtillräcklighet och en märklig okunnighet om andra folk. Hur mycket av detta som är konjunkturföreteelser — beroende på brist på varor och arbetskraft, isolering från Västerlandets sida — och hur mycket som är betingat av principer, återstår att se under de närmaste decennierna.

Under de hetsiga och innehållsrika dygnen i Moskva och Leningrad hade jag för min del svårt att samla mina intryck till något helt, oavsett att dessa intryck ej kan vara annat än ganska ytliga. Sedan jag kommit hem och bilderna ryckt mera på avstånd, smälta de tillsammans i en klarare överblick. Bakgrunden för denna överblick blir ju vad man läst sig till om det tsaristiska Rysslands historia, som man nu också såg återspeglad i museer och palats. När det gäller sovjets uppbyggnadsarbete, för min del särskilt de sociala inrättningarna, får man ta till det jämförelsematerial, som Europas övriga storstäder erbjuder. Min personliga uppfattning blir med dessa utgångspunkter och särskilt med tanke på de svåra förhållandena och den okunnighet, som förut rått bland stora befolkningslager, att det är ett demokratiskt storverk som utförts i Ryssland under de förflutna åren.

Det vänliga rådet från flera håll i Ryssland: "ni måste fara hem och göra en revolution, så att ni får det lika bra som vi", kan vi taga mot med glatt jämnmod. Jag förstår lika bra inför torftigheten i materiellt hänseende mina färdkamraters: "Inte skulle vi vilja ha det så här", som jag delar entusiasmen inför kommunismens ursprungliga idé, enligt vilken var och en har vad han behöver och inget mera och omsorgen om det allmänna blir större än den enskildes omsorg om sitt eget.

Det är säkert av stor vikt att svenska folket i större utsträckning än hittills kunde lära känna Ryssland av i dag. Med den ojämförliga och höga standard, som härskar hos våra breda lager i både materiellt och kulturellt hänseende och med vår frihet i tal och skrift ha vi dock åtskilligt att lära av det moderna Ryssland. Man har nu inte längre rätt att se på den ryska omvälvningen som ett osäkert experiment, utan måste erkänna att experimentet har lyckats åtminstone vad städerna beträffar. Utom det gigantiska arbetet med 5-årsplanens genomförande och socialiserandet av alla företag, vilket verk imponerar på oss alla, är det vissa områden, där företagsamheten och framtidsandan måste verka särskilt stimulerande på oss kvinnor: däribland arbetet för barn och mödrar, för uppfostran, för omhändertagande av unga förbrytare, för nykterhet, för förädlande nöjen, för avskaffande av vidskepelse och fördomar. Och sist och inte minst: att i allt detta uppbyggnadsarbete råder en kamratanda, oberoende av kön, ras och klasser.

M a j H i r d m a n, Ålsten:

Man visste ju på förhand, att Sovjet lyckats bemästra det svåra problem, vilket så gott som hela den övriga världen lider ohyggligt under — arbetslösheten. Men, sade de mindre initierade, det är väl ingen konst! Det ryska folket piskas väl fram nu under sovjets knutpiskor, så som de fordom piskades till slit och elände under tsarernas!

Någon större missuppfattning torde väl knappast existera!

Överallt på fabriker, verkstäder, gator och nybyggen möter man den nya tidens arbetare, glad, verksam, hoppfull, alldeles fri från den västerländska grinigheten och missmodigheten.

Men förklaringen ligger ju däri, att alla äro medvetna om att de arbeta för det som är deras eget . . .

— Ni äro alla så lyckliga och glada, sade jag till en kvinnlig ciceron och föreståndare på Leninbiblioteket. Hur kommer det sig?

— Skulle vi inte vara lyckliga, sade hon rörd, då vi arbeta för vårt nya Ryssland, då vi få sätta in alla våra kratter för en framtid, som skänker lycka åt alla arbetande människor!

Jag kände mig nästan arm och litet vemodig inför hennes entusiasm. När kommer vi i vårt land så långt, att vi kan tala om allas vårt nya Sverige . . .

Jag minns en arbetarklubb i Moskva, där man i jättebokstäver tvärs över salen kunde läsa: Vi arbetare i detta distrikt, ha på tre månader fullgjort det arbete som skulle ha gjorts på fyra månader!

Stolta och medvetna sutto nu arbetarna här och lyssnade på fritiden till god teater, och berättade under pauserna för oss hur de tänkte hinna med nästa femårsplan. Där saknas ingalunda entusiasm.

Man håller i Moskva på att bygga en väldig underjordisk bana, och entusiasmen för detta företag är rent rörande.

Alla anse det som en ära att arbeta där på sin fritid även. I en tidning läste jag om en ung flicka, en studentska, som värvat flera andra unga flickor, vilka lovat att arbeta vissa timmar på sin fritid utan lön tills metron blev färdig.

Var i den övriga världen hör man talas om sådant?

Där ser man agitationens och suggestionens makt, säger den skeptiske.

För min del skulle jag vilja säga: Vad spelar det för roll vad och vilka namn man ger den makt, som åstadkommer detta? Det är i alla händelser — jag upprepar det — ett under i våra dagar, då de flesta länder, som sagt, lida under, dels arbetslust vid det arbete som snålt förefinns, dels fullständig arbetslöshet. Intet är ju så ödeläggande för människan som att gå och förtvina under sysslöshet. I sovjet slapp man denna ödeläggelse, och man bör besinna vad detta betyder rent psykiskt för ett folks hälsa. Man bygger inte på lösan sand, då man på detta sätt bygger upp en framtid på folkets moraliska och etiska försättningar.

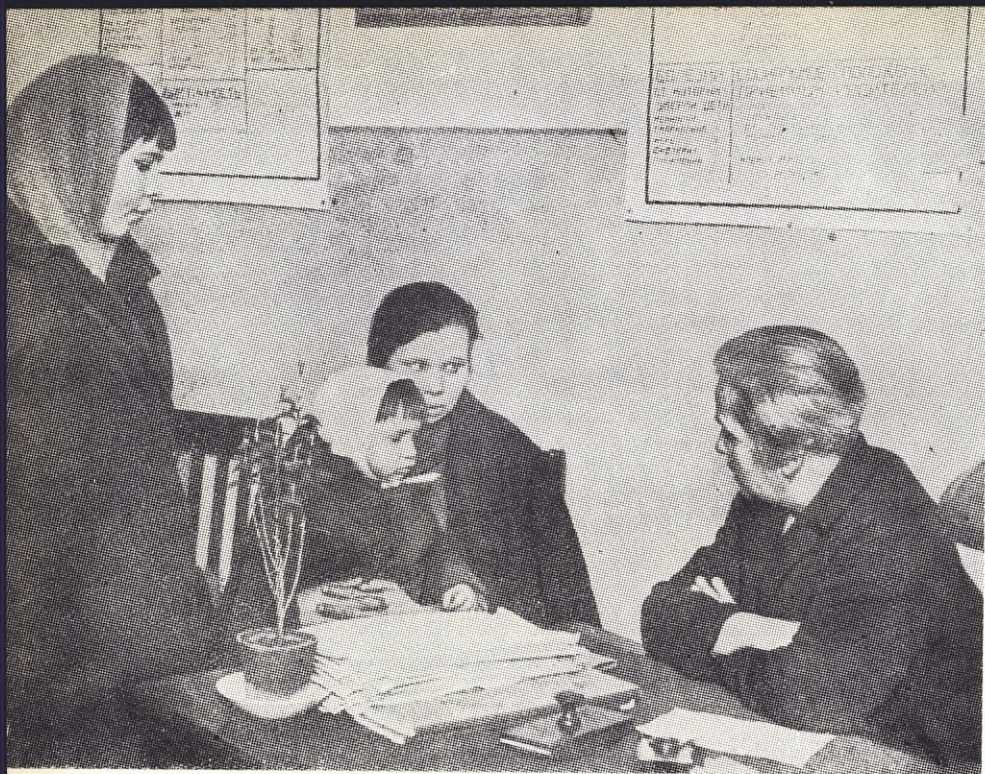
Man sade att sovjet som krigsmakt var väpnad till tänderna. Detta intresserar mig mindre. Vi hade ju tillfälle att första maj åse de imponerande paraderna av rödarmister, kulsprutor, tanks och flygplan etc. Men den framtid som skall bestå, bygges inte med kanoner och kulsprutor. Sovjets framtid vilar trots allt, på den tro och den offervilja som bestjäla de stora massorna.

Vilken oerhörd roll har inte en enda man spelat vid skapandet av denna tro! Lenin! Den nu helgade . . .

Vi komma från Kremles skattkammare direkt till hans grav. Vi kommo från sallar, där guld och pärlemor och alla världens ädelstenar bildade en symfoni av den glans och prakt, så sagolik, att intet Tusen och en natt kunde dikta det väldigare. Där hade en världslig och yttre makt en gång samlat och lagt under sig jordens kostbarheter till imponeran-

Ryska kvinnor vid gränsen till Finland.

Den sovjetryska barnvårdsbyrån ger gratis råd och hjälp åt mödrarna.

tierna i de olika länderna utanför Sovjet, vilka nog på det sättet berövades sitt existensberättigande. Huruvida detta skulle utgöra någon större skada överlämnar jag åt läsarna att avgöra. Avgörandet bör inte bli så svårt om man mot den nuvarande kommunistagitationen sätter upp saklig, objektiv upplysning.

Man kunde, vid besöket i Sovjet, inte undgå, trots de få dagar detta besök varade, att få en mycket stark känsla av hur oerhört främmande isoleringen från andra länder verkar på utvecklingen där. Starkaste kände jag detta vid det i förra numret av Morgonbris omnämnda besöket hos Losowski. Det var som om fläkten från en verklighetsfrämmande övertro på världsrevolutionen slog emot en när han i flera timmar uppehöll oss med sin propaganda. Men man kände det även vid besöket i arbe-

När dagens arbete är slut på fabriken hämtar modern sin pojke från krubban. Under föregående år omhändertogo kindergartnarna och barnkrubborna inalles 12 miljoner barn till arbeterskor och bondkvinnor från kollektivjordbruken.

I Ryssland äga mödrar med barn på armen rätt i motsats till övriga passagerare att på bussar och spårvagnar stiga upp från främre steget. I vagnen är reserverad särskild plats för dem.

de påseende. "Här stå vi, världens mäktigaste, dignande under guld och ädelstenar, ätande på silverfat, dansande på golv av lapis lazuli . . ."

Och här, i en enkel granitgrav, låg han, som störtat denna makt. — Intet guld och silver här. Men det låg en glans av något högre och ännu kostbarare i de blickar, som de andlöst tysta skarorna sände den stilla mannen i glaskistan . . . De gamla faraonerna lågo i sina mausoleer, omslutna av gudinnornas väldiga vingar. Här förnäm man de osynliga vingar, som folket svepte om den man, som i historien satt outplånliga spår, vilka ännu stå oss för nära för att kunna tydas . . .

RYSSLAND OCH VI

I ett intervjuuttalande för partipressen angående Morgonbris Rysslandsresa, tog jag mig friheten peka på betydelsen av en objektiv upplysningsverksamhet mellan vårt land och Sovjet. Det är nämligen min fasta övertygelse att en dylik upplysningsverksamhet skulle gagna, inte endast oss, utan kanske i ännu större utsträckning det ryska folket. Detta i all synnerhet om en dylik upplysningsverksamhet fritt finge utvecklas mellan alla övriga länder och Ryssland.

De enda som skulle bli lidande av en dylik verksamhet är väl bolsjevikpar-

tarbostäderna, som vi efter enträgna böner till sist blevo beviljade, och även vid besök vid arbetsplatser och i sociala välfärdsinrättningar.

Sovjet lägger ner mycket arbete på att ta hand om barnen, vi voro flera gånger i tillfälle att se en hel del av detta arbete och noterade att vi hade en del att lära i fråga om ett radikalt tillämpande av att ta konsekvenserna av satsen om barnen som samhällets dyrbaraste egendom. Men å andra sidan kunde vi inte undgå att känna beklämning vid konstaterandet av bristerna i hygieniska anordningar, i snygghets- och renlighetshänseende. I det fallet skulle otvivelaktigt vårt land ha en hel del att lära ut. Detta gäller i inte mindre utsträckning bostadskulturen. De arbetarbostäder vi sågo, och man visade oss givetvis det bästa, lämnade hos oss ett intryck av, inte bara lekamligt utan även andligt armod. I fråga om bostadskultur skulle en studiedelegation från Ryssland ha oerhört mycket att lära genom ett besök i våra HSB-hus, vilka jämförda med de ryska arbetarnas bästa bostäder verka som överklassvåningar. En studiedelegation från Ryssland till Sverige var det, ja. Otänkbara för närvarande. Men varför inte, i en framtid? För närvarande äro de ryska arbetarne fullkomligt övertygade om att andra länders arbetare ännu ha det lika svårt som de själva hade före revolutionen, och att de heller inte kan få det bättre utan revolution. Revolutionen är patentmedicinen som skall frälsa världen. "Gör revolution i Sverige så få ni det lika bra", sade en verkmästare på en fabrik till oss när han skulle visa oss barnkrubban, som han förklarade för oss att staten underhöll, men som det sedan visade sig att föräldrarna fingo lämna ganska dryga tributer till. Vid det tillfället bad vi en av de norska kamraterna berätta för guiden om hur barnpensioneringen är ordnad i Oslo, vilken skildring synbarligen gjorde guiden litet fundersam.

Erkännandet av det stora uppbygg-nadsarbete som nu sker i Ryssland, behöver inte bli mindre därför att man inte utan vidare godtar skildringen av landet "där arbetarne äro härskande klass", som paradiset, dit vi alla borde önska oss.

Därför är det av oerhörd betydelse att så många som möjligt bli i tillfälle att med egna ögon se det stora experimentet, varför det enbart är glädjande att turistströmmen växer, och ännu mera glädjande skulle det vara om ryssarna åtminstone i någon mån kunde återgälda besöken och gästa vårt land.

Hulda FLOOD.

En av Morgonbrisgruppens deltagare dr Margit Cassel-Wohlin skriver i Idun: För att den biologiska belastningen icke skall hindra kvinnan att deltaga i nationens arbete utom hemmet gör staten allt vad den kan för att stödja och hjälpa kvinnan i hennes modersgärning och för att lägga barnavården på kollektiva organ. Det är väl första gången i världshistorien som ett sådant mål klart har fattats i sikte av ett helt folk och det är fråga om icke den revolution som här äger rum är märkligare och mera genomgripande än den sociala klassrevolutionen i för sig.

Först och främst lägges Sovjetfrågan om barnbegränsningen i kvinnans hand. Man icke blott tillåter utan arbetar för en allmän upplysning om preventivmedel genom särskilda avdelningar på rådgivningsbyråerna för kvinnor.

På den medicinska rådgivningscentralen för mödrar håller läkaren instruktiva föredrag i hygieniska frågor.

Arbeterskan hemma under den lagenliga »sjukledigheten» i färd med att sömma åt den väntade baby'n.

Stora teatern i Moskva.

TEATERN I DET SOVJETRYSKA SAMHÄLLET

Det banbrytande och epokgörande ifråga om teater har oftast kommit från Ryssland. Själva det ryska psyket disponerar för en konst, där det snabba intellektet, det rörliga känslolivet och den intensiva inlevelsen bli faktorer av den allra största betydelse. I det ryska temperamentet ingår också en icke ringa grad av naivitet, en barnlig glädje, en förmåga att acceptera, som bevarar sinnet ungdomligt och friskt. I teaterkonsten, den mest rörliga av alla konster, måste varje ansats till slentrian och stagnation verka förlamande och deprimerande. Ryssarna ha förstått det och därför alltid gjutit ett nytt innehåll i de gamla läglarna. Ingenting har fått bli duvet eller avslaget. En bornerande dryck smakar icke när pärlorna förflyktigat.

Den ryska scenkonsten har varit experimentell, men alltid laddad, alltid nydanande, och har det nya visat sig för extremt, har det dock varit möjligt att omvandla det i andra former. Kontakten med naturalismen har man aldrig släppt, men från dess stam ha grenarna skjutit gröna skott och blommorna

spruckit fram i exotiskt heta färger eller i glasklara och enkla konstruktioner.

Liksom allt, vilket hörde samman med den gamla regimen, var teatern dock en exklusiv konst, en konst för de få och de privilegierade. Nu har en omvälvning ägt rum, genomgripande i så måtto att teatern blivit den främsta folkuppfostraren i den kulturbyggnad till vilken endast grunden blivit lagd. Skådespelaren och åskådaren ha kommit i en intimare kontakt med varandra. Teatercheferna sitta icke längre bundna vid sina ämbetsrum, utan äro knutna till det sjudande, pulserande livet, som ständigt ger nya impulser, väcker nya tankar och stimulerar till nya ansträngningar.

Det är något på samma gång överraskande och gripande att sitta i en rysk teatersalong och studera publiken. Det finns inte en plats som står tom, men den uppfattning man vanligen har av en europeisk teatersalong, får man här ersätta med något annat. Hit gå inga människor vilka ha lust att exponera sina toaletter och för vilka teatern utgör en stund förströelse. Allt vad som har med lyx och mondänitet att skaffa, är här eliminerat. Det är något skälvan- de och spånt över ansiktena som dyka upp ur halvskymningen. Man hör inga viskningar. Inget prassel med konfekt-påsar. Man har omkring sig människor som känna hunger efter kultur, och i

vilkas själar det talade ordet faller ned som frön i en fruktbar mylla.

Moskva har i närvarande stund icke mindre än 60 teatrar, av vilka 35 kunna betraktas som stora och med en publik-tillströmning som uppgår till 60 à 70.000 människor varje kväll. 50.000 skådespelare äro fast engagerade i Ryssland, men det finns alltså en vakans på 100.000. Vilket eldorado skulle det icke vara för dem, vilka nu malas sönder mellan arbetslöshetens hårda kvarnstenar. Lönen för en skådespelare varierar mellan 120—800 rubel i månaden och genomsnittet får man väl beräkna till 400 rubel. Några stjärnor, eller något stjärnspel i europeisk mening förekommer icke. Man är rädd om de stora skådespelarna, och rädd om deras andliga kapacitet, men skådespelaren själv känner sig som en del, vilken måste underordna sig ett stort sammanhang. Även de mest betydande gå utan misslynthet in på scenen och spela roller, vilka kanske endast erfordra ett par tre repliker.

Man minns att detta tillvägagångssätt även tillämpades av den judiska teatern Habima, som för några år sedan gästade Stockholm. Man lär sig att tjäna konsten, icke att begagna sig av den som ett medel till sin egen upphöjelse. Därför träffar man icke någonstädes på så utomordenligt homogena och väl samspelta emsembler som i Ryssland. Ingen skådespelare får gästspela på en

annan teater, ty det skulle innebära ett sönderbrytande av samspelet på den endes bekostnad. Däremot händer det ofta att en teaters hela personal är ute och gästspelar.

Av en händelse kom jag på en teater i Moskva att sitta bredvid en österrikare, med vilken jag råkade i samspråk. "Jag är från Wien", berättade han, "men Burgteatern är ingenting annat än en lada i jämförelse med det här." Vad han yttrade om de svenska skådespelarna, skall jag, för deras egen skull, icke upprepa.

Stanislavskij var länge det bärande regissörnamnet i Moskva. Han tog ett starkt intryck av de s. k. meiningarna, skådespelare från hovteatern i Meiningen, vilka genom sina europeiska propagandaturneer göto friskt blod i teaterns gamla förkalkade ådror. De gingo till storms mot sin tids virtuosa stjärnspelskonst och betraktade samspelet

turalismen, som nådde sin kulmen under finanskapitalets brytningsperiod. Allt skulle vara äkta. Tavlorna på väggarna, smycken och kläder, och gällde det en allmogepjä, tvekade man inte att köra in dynga från landet för att göra illusionen fullständig.

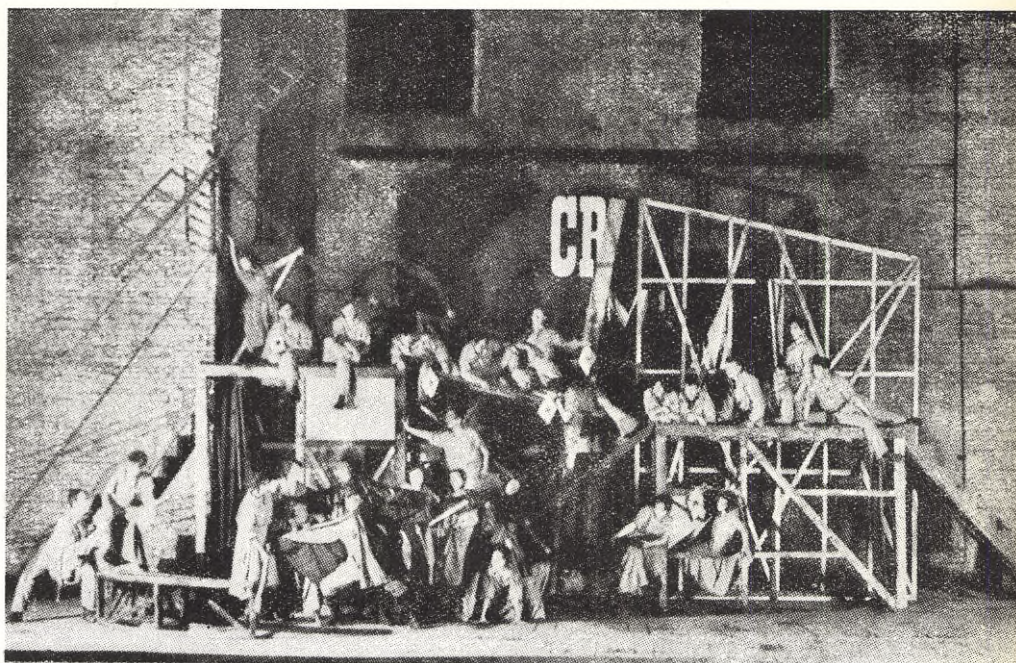
Under dekadensen före världskriget gjorde sig en annan stilriktning gällande, nämligen symbolismen och mystiken, med Mæterlinck och Dostojevskij som bärande namn. Verkligheten svepte in i ett töcken av symboler och liknelser. Det vaga fick ersätta det exakta och tillvaron fördjupades av ett slags drömmande romantik.

Protesten mot detta var Karl Meyerhold, som under revolutionens genombrott bröt mot Stanislavskijandan. I sin reformiver slog han sönder allt gammalt och beprövat och hamnade efter åtskilligt experimenterande i den mekaniska spelstilen. Dekorationer fick inte

olika inflytanden från den experimenterande teatern.

Teatrarnas finansplan är byggd på abonnemang. Organisationer och klubbar köpa upp biljetterna månader i förväg, och inom industrin och högskolorna är det de mest kompetenta och skötsamma som få de bästa platserna och de billigaste biljetterna. Ändock lämna teatrarna ett årligt överskott åt staten.

Vad repertoaren beträffar har teaterchefen fria händer, men vanligtvis söker han kontakt med olika arbetarorganisationer, lyssnar till deras kritik och beaktar deras önskemål. På detta sätt blir det en intim växelverkan mellan scen och salong. Marken är genomplöjd, och resultatet blir tillfredsställande. Enligt d:r Alexandrows uppfattning ha de sista fem åren frambragt en elit inom arbetarklubbarna, som är mera bevandrad i världslitteraturen än stu-

Modern rysk scenbild s. k. konstruktion.

som det väsentliga i all teaterkonst. Det klassiska dramat utgjorde tyngdpunkten i deras repertoar, och Stanislavskij blev även en banbrytare för klassicismen, när han år 1888 öppnade den världsbekanta Konstnärliga teatern i Moskva. Han förstod att en scenisk gestalt måste skapas inifrån, och han entusiastmerade sin skådespelarstab för de nya idéer han var uppfylld av. Stanislavskij var utmärkt som rollanalytiker, och det kunde hända att hans skådespelare flera dagar före premiären gingo klädda i sina rolldräkter för att kunna leva sig in i vad de skulle framställa. Sufflöerna blevo också bannlysa från ryska scener.

Stanislavskij var genomträngd av na-

förekomma annat än som konstruktioner och strålkastare förmedlade intrycken. Även Vaktangoffteatrarna sörja för den moderna scengestaltningen.

När en teater i Moskva blivit så pass mogen att den kräver en utvidgning, brukar detta ske genom att den avsätter en studio. Så finns det till exempel Konstnärliga teatern I och II. Lilla teatern, som var av gammal klassisk skola, skapade studion "Nya teatern", som är inrymd i regeringsbyggnaden och har d:r Alexandrow till ledare. Det är en stor, modernt inredd och luftig teater, på vars scen uppföres både klassisk och modern konst. Regin har varit genomsyrad av Meyerholds anda, men man har funnit sin egen metod, byggd på

denterna i Uppsala. D:r Alexandrow har nämligen haft kännning av dem också under de år han uppehöll ett ryskt lektorat i Sverige.

År 1920 fanns det 20 teaterskolor i Ryssland. År 1933 hade de vuxit till 200. Utbildningen vid dessa teaterhögskolor kräver en tid av fyra år, och under föreläsningarna i konsthistoria kan man få se både operasångare och sceniska artister som åhörare.

Teatern utgör endast ett skikt av det ryska samhällslivet, men där pågår ett intensivt, målmedvetet och entusiastiskt arbete, med en kärlek till konsten som föder den sanna ödmjukheten och ställer den egna personligheten i en idés tjänst. Gurli HERTZMAN-ERICSON

man som
släpbygen på st
Forts. å sista

"Obemärkta" behandlades brutalt.

10 mils färd sedan
förlossningen börjat.

Tio mil blev en gravid kvinna, för vilken förlossningsarbetet börjat, tvungen att åka ensam i bil, då hon av okänd anledning avvisades från det privata förlossningshem i Nättraby dit hon sökt sig. Hemmets innehavarinna, en 53-årig kvinna, anklagas hos medicinska styrelsen för att hon brukar göra synnerligen brutalt tillväga med sina inackorderingar.

Statens fattigvårds- och barnvårdsinspektörs sociala expert, kyrkoherde H. Isberg, som anmält innehavarinna. Forts. å sista sidan

Anna Johansson-Visborg.

Fattig moder måste tigga sin mjölk.

"Mjölkdroppens" rörelse bör övertagas av staden.

FRU VISBORG MOTIONERAR OM UNDERSÖKNING.

Vid stadsfullmäktiges sammanträde på måndagskvällen väckte fru Anna Johansson-Visborg en motion med begäran om åtgärder i syfte att undersöka förutsättningarna för en kommunalisering av föreningen "Mjölkdroppens" och dess lokalavdelning "Maria Mjölkdroppens" verksamhet. Föreningen har 3,400 medlemmar och är närvarande i staden.

DÅ SVENSKA KVINNOR HA ANLEDNING ATT SKÄMMAS FÖR SITT LAND

Samtidigt med Morgonbrisgruppen reste ett tiotal svenska läkare samma väg till Moskva. En av dem, chefen för Serafimerlasarettet i Stockholm prof. Israel Holmgren, skrev vid sin hemkomst i D. N. flera artiklar om sin resa. I en av dem heter det (märk att det är en av Sveriges främsta läkare och f. d. senator): Sexuella förbindelser utan giftermål och barn i sådana förbindelser sätta icke någon fläck på moderns anseende. Ingen fäster sig därvid. Dock uppgavs att sexuella förbindelser utan äktenskap bli mindre och mindre brukliga. Det går lätt nämligen att gifta sig och att bli skild. Man går upp på en byrå, antecknar sig i en bok och betalar 2 rubel, och så är man gift. På samma sätt vid skilsmässa. Den ene makens önskan att skiljas är tillräcklig. Gift folk bor inte alltid tillsammans, förmodligen mest på grund av svårigheten att få bostad. Den enda skyldigheten som äktenskapet medför är underhållsskyldighet mot de barn, som eventuellt födas.

Som man kan vänta sig ha dessa bestämmelser medfört att prostitutionen hastigt minskat eller nästan försvunnit. Vilket måste betecknas som en vinst av största betydelse för samhället.

Här står sig Sverige slätt vid en jämförelse. Samtidigt som Sovjetryssland gått in för kvinnornas jämställande med männen ha de även hävdad nödvändigheten att på alla sätt stödja och skydda moderskapet. Även om de praktiska åtgärderna ännu äro långt ifrån fulländade är dock redan det oförbehållsamma programmet ett löftesrikt evangelium för kvinnor, som komma från ett land, där artiklar av ovan exemplifierade art ej hört till ovanligheten. Och vilken anledning till att skämmas över vårt land ha inte vi svenska kvinnor vid erinran om en institution som Landskrona. Morgonbris fick för en tid sedan mottaga följande skildring från en i Landskronainstitutionen väl initierad kvinna. Den meddelar endast en glimt från denna del av den svenska kvinnovärlden, men given sida om sida med prof. Holmgrens kortfattade redogörelse från Ryssland är den tillräckligt grell för att visa oss hur upprörande situationen är i Sverige.

LANDSKRONA FRAM OCH ÅTER

En kväll råkade jag ett par gatans flickor utanför en restaurang. Typen var omisskännlig. Ute var det kallt och de tunna aftontoaletterna lämnade tydligen ej tillräckligt skydd mot kylan — trots pälsarna. De huttrade och kröpo ned med ansiktet i kragen och nästipparna lyste röda genom pudret. Men de gävo visst inte tappt. Deras ögon granskade sugande de förbipasserande manliga flanörerna. Blicakar och åtbörder annonserade frejdigt var gång de fingo ett lämpligt objekt inom räckhåll. Humöret föreföll, trots allt, ganska gott.

Jag såg på dem en stund och drog mig allt närmare de två. Slutligen kom jag även i språk med dem. Av den hysteriskt ovetliga typen voro de tydligen inte och de snäste mig ej, då jag störde dem i deras avskildhet. Svaren på mina försiktiga trevare föreföllo kanske till en början lite korta och avlevererades med ett näbbigt tonfall, men på botten låg i alla fall ett glatt raljeri med mig och tillvaron. Jag blev även snart underrättad om att den ena av flickorna samma kväll återvänt till staden från en 2-årig vistelse på Landskrona.

— Jag är ingen dununge, ser ni, yttrade hon. Jag har redan varit en hel del gånger där nere.

Jag förstod. Den stora händelsen i form av återbördandet till friheten skulle ju avfestas. Den förlorade men hemåtvändande "dotterns" kassa var av naturliga skäl dock inte vidare köpstark. Tian hon fick vid avfärden från den "skånska Rivieran" hade i avsevärd grad krympt samman under resan hem och det som stod inne av "löningen" kunde ej lyftas förr än påföljande dag, då "byrån" öppnades. Men väninnan fick väl betala om annat lämpligt sällskap ej åtog sig att finansiera kvällens lilla fest. Man behövde även "sno ihop" lite till mat och logi.

— Men är det då inte bra dumt och oförståndigt att börja samma liv ögonblickligen ni kommer ut? Vore det inte bättre att hålla sig hemma i kväll åtminstone och i morgon gå till förmedlingen för att söka arbete?

— Jo, det vore det nog. Men tror ni verkligen att jag i dessa tider får arbete? Utan betyg som jag är och utan möjligheter att på minsta sätt redogöra för vad jag sysslat med under alla dessa år. Och — jag måste ju leva.

— Men har ni då ingen att vända er till, någon som staten givit eder till hjälp när ni kommer ut från Landskrona?

— Jo då. Sociala rådets centralbyrå. Där få vi hämta våra pengar och dit få vi vända oss för att få hjälp med arbetsanskaffning.

— Ja, men då så... Gå dit i morgon. Försök att komma in på en annan bana och bli en annan människa. Det måste vara förfärligt att veta med sig att man aldrig gör ett redigt handtag, aldrig kan påräkna andra människors aktning och stöd. Med ett ord aldrig kunna känna sig som folk. Så pratade vi och under tiden hade båda blivit intresserade och sakliga. Man såg tydligt att detta var deras problem och att dess vikt hade gripit dem för ögonblicket. Nu sågo de på mig. Deras blickar voro inte elaka men ändå låg det något hånfult erfarenhetsklakt och bittert bakom, som gjorde mig skamsen och som ställde mig utanför som en stympare.

— Om ni bara... om ni som predika för oss och giva oss goda råd en enda gång istället ville sätta er ned och tänka lite djupare in i hur vi ha det så skulle ni tiga...

— Ja men...

— Ja men ja.

— Tänk er själv om ni vore i mitt ställe, sade den nyss frigivna. Jag vill inte påstå att jag ej till stor del själv rår för att jag är den jag är. Men jag kom till huvudstaden som ung och visste intet av världen. Sedan har jag under många år vandrat ut och in på Landskrona. Det har gått några månader mellan varje gång. Full och tokig har man varit och så har man åkt in på ett och två år. Det dröjer nog inte länge nu heller förr än jag är tillbaka igen. Man kan ju inte bli duglig och lämplig att leva som en fri människa, när man den längsta tiden sitter inne. Avskild från livet därute, tvingad till ett intresselöst liv och fräntagen allt värde som människa, allt ansvar att tänka på sig själv. Vad man gör på Landskrona blir intresselöst. Dag ut och dag in tjänar vad man sysslar med, endast till att på ett någotsånär anständigt sätt få dagarna att gå. Sak samma vad man utträttar. Till nytta eller onytt spelar ingen roll. Den känsla som besjälar en inför de dagliga sysslorna på Landskrona är, vad jag tror, ungefär vad den som trampat bevärning bäst kan fatta och förstå. Medel och mål äro för långt åtskilda för att Landskrona skall få någon mening. Varken vi eller personalen kunna känna någon verklig stimulans. Den slags stimulans som är nödvändig för verkliga nappatag, sådana som det blir något av. Men utan möjligheter till sådan stimulans inom Landskronaanstaltens murar har staten ingen rätt att neka oss friheten — att få leva vårt liv som alla andra.

Kvinnan hade talat länge och hon hade tydligen reda på sig. Frågan var efter allt att döma inte ny för hennes del och hon hade ju även haft tid att grubbla över den. — Men när förhållandena vid anstalten äro så meningslösa, som ni säger, varför inte då, när ni nu är fri, söka rycka upp er

ur eländet, göra allt vad ni kan för att inte åter komma dit.

— Ja, så kan det nog tyckas för er. Men livet och inställningen till det är så annorlunda för dem som alltid haft det tillrättatlagd för sig. Det är därför ni ha så svårt att förstå oss, som misslyckats.

— Det finns väl ändå människor som haft det svårt, men som ändå lyckats i livet och till och med blivit stora män och kvinnor. — Ja, det är nog sant. Men jag tror dock att dessa människor haft någonting osynligt bakom som stött dem när det behövs. De ha i varje fall med säkerhet haft med sig en god moral från hemmet.

Hela min barndom har varit en aning om något som jag inte riktigt förstod i förstone. Någon verklig uppfattning eller vetenskap om livet och dess faror fick jag emellertid inte innan jag kom ut i livet. Att tala om kärleken mellan man och kvinna var fullt och snusk. Inte talade mina föräldrar om detta med sina barn. Det var fattigt hemma. Vi barn fingo bara se på hur fina andra voro. Att lyckas och människovärde ej är detsamma som fina kläder undervisade oss ingen om.

Fina kläder och att få leva herrskap hägrade alltid för mig som slottet i sagan. Att komma bort från fattigdomen, att få råd att äta ett mål på en restaurang stod för mig, när jag läst för prästen, som det "Salem" jag skulle söka komma till. Det är ju så som barnliga små flickor från fattiga hem ofta reflektera. Och därför blev jag så underligt stolt och lycklig när jag en ledig kväll på min första plats fick tillfälle att följa en pojke som jag träffade utanför ett skyltfönster in på ett konditori. Sen blev det flera besök — kärlek och nya vänner. En del av de nya bekantskaperna hade ej som jag plats i familj. De arbetade på fabrik. Alla bodde de ute och alla hade de mera ledighet än jag. De kunde få tid över att gå på både bio och restaurang. Hela söndagarna voro de lediga.

En vacker dag stod jag och vände tallrikar i diskbaljan på en restaurang. Lönen var inte stor, men arbetstiden var ordnad och kamraterna mina hade kläm på hur en flicka kunde skaffa sig en liten extraförtjänst och den konsten lärde de mig snart. — Hur jag kunde...

— Asch. Den där första kärleken jag fick lärde mig ju snart vad kärlek var. Och när detta hänt en flicka, som egentligen aldrig hört något om vare sig moral eller faror — och när sedan den första sviker — vilket nog händer i nio fall av tio, då blir frågan ganska enkel. Det hela kommer bara att höra till de solklara ynnestyttringarna i varje ny bekantskap.

Stegat vidare kännes kanske en smula konstigt, men oftast glider det nog så lätt över. I varje fall är det för en flicka som är fattig men ändå fri ej så oförståeligt som för edra gelikar. Tänk er: Fina kläder i stället för torftiga paltor. Möjlighet

att leva ett tämligen makligt liv. En fin och trevlig herre. Gott om pengar, glädje, dans och fest. Allt vad överklassen har till sitt förfogande.

— Polisen, skammen och ängslan kommer först sedan man kommit ganska långt. Till slut släpper man grubblat också. Man finner sig i detta liv. Det måste man för att leva vidare i detta yrke.

— Yrke?

— Ja, det är det ju för oss som skola leva av det. Och männen behöva oss även tydligen som det ser ut. Det är mest gifta män som söka upp oss...

— Men nu ha vi ju kommit bort från det vi började tala om. Det var ju om att lämna det gamla och börja på nytt. Försöka åtminstone.

— Försöka...

Tror ni inte man försöker? Jo, varenda gång man blir fri så ränner man runt och hör efter. — Man vilar sig förstås de första dagarna. — Men sen, när man ser att polisen börjar titta efter en sätter man fart. Men vad vill ni man skall göra. Det har under flera år varit svårt för andra med goda betyg att få platser. Hur mycket värre skall det då inte vara för oss. Det finns sannerligen intet arbete, som man kan leva på, vilket bums står att ta på hyllan. Man kan få springa månader på förmedlingen för den minsta lilla städning. Under tiden skall man leva, ha mat och husrum. För oss existerar inte fattigvården och ingen arbetslöshets hjälp — inga reservarbeten eller ens ett handtag åt A. K. Säg mig då vad vi ska göra? Vi måste anlita vårt gamla yrke, måste ha mat åtminstone och någonstans att luta oss, tills vi få ett annat arbete — om vi få något.

Under tiden ser polisen oss ute. Och så rapporteras: N. N. sedd ute, den och den dagen vid den och den tiden i uppenbar avsikt o. s. v.

Utövandets av vårt yrke kräver nästan undantagslöst att vi använda sprit. Sällskapslivet kräver det, vi själva måste ha det för att orka med att vandra ur famn i famn. Förr eller senare händer det då att vi på väg från restaurangen i den glada yran förgå oss, polisen får tag på en och — så är man där igen.

— N. N. sedd ute, den och den dagen, vid den och den tiden i uppenbar avsikt o. s. v. Och så dömes man bort — säkert på två år. Tror ni man blir människa av detta? Nej, man sjunker bara djupare i dyn för var gång.

— Men ni kan ju ändå försöka. Det kan ju ändå hända att ni kan lyckas. Ni kan ju ha tur — få en chans.

— Ja nog skall jag försöka. Jag skall tala vid syster på byrån i morgon om hon har något arbete. — Kanske...

Så skildes vi åt...

— — —

— Nu vet jag att hon inte lyckades. Fjorton dagar efteråt var hon på nytt inom lås och bom — för två år.

MÖDRAR OCH BARN LEVA OTRYGGT I SVERIGE

En kvinnlig fattigvårdsarbetare i Stockholm har gjort följande axplockning ur sin portfölj, vilken samling i sin tur visar hur oerhört otrygga förhållandena är för mödrar och barn i våra dagars Sverige.

F A L L I: Man, hustru, 2 barn — flicka och gosse = önske barn.

Mannen: En mycket yrkesskicklig hantverkare, som då han håller sig någorlunda ordentlig är en eftersökt arbetskraft trots det är ont om arbetstillfällen. Men han är periodsuppare och har vistats på Venngarns alkoholistanstalt. Bjuds han av välvilliga kamrater, bränner ett glas som eld i kroppen och han måste till varje pris ha mera — så blir det nattliga eskapader och förstörd ekonomi och arbetsohälg för kortare eller längre tid.

I år skulle äldsta dottern konfirmeras. Hon var så glad för att pappa hade hållit sig nykter så länge — gladdes åt trevnaden i hemmet och såg ivrigt fram mot högtiden. Lördagskvällen före uppenbarade sig emellertid mannen "nedsupen" och förstörd i ett främmande hem och begärde pengar på ett utmanande sätt. Det var hans bidrag att göra sin dotters med förväntningar motsedda högtidsdag stämmingsfull.

M o d e r n: Sömmerska, som lyckats få anställning hos en av de bättre firmorna med avtalsenlig lön. Det är strävsamt att knoga i ett yrkesarbete och samtidigt sköta hemmet på kvällen och natten.

Märk väl hon är "gift kvinna med förvärvsarbete".

F A L L II: Mor, son, sonhustru 1, sonhustru 2, tre barn.

En för sin son helt uppoffrande mor. Sonen hänsynslös egoist. Efter slutad skolgång, son ej betydligt så litet av ekonomiska ansträngningar från moderns sida, erhåller sonen en utmärkt bra anställning i en firma inom byggnadsbranschen. Vid startandet av en firmans egen materialaffär får han posten som föreståndare för densamma med rang näst efter kamreraren. Fri bostad om två rum och kök med alla nutida bekvämligheter och god kontant avlöning. Hans unga hustru, glad åt den trevliga bostaden och den fasta anställningen, hoppas att nu skall det väl bli bättre än de gångna ett och ett halvt åren, under vilken tid mannen lyckats med sin moders hjälp pantsätta och förskingra det mesta av det husgeråd hon fört till hemmet jämte matsilvret — hennes anhörigas och ungdomsvännens lysningspresenter — samt svärmöders lilla sparkapital på några hundra kronor, som han tillskansat sig genom län.

Men mannens uteliv fortsätter. Vin och kvinnor. Kamreraren börjar förstå att hustrun ej erhåller något av den kontanta lönen, varför han går i författning om att den endast blir utbetald till henne. Men mannen avtvingar genom rå och brutal behandling hustrun så gott som alla kontanter. Han kommer ofta hem drucken på måndagsmorgonen efter att ha varit borta

sedan lördagskvällen. Hemfärden sker i bil, som betalas med vad han kan komma över. Till slut anmäler honom en chaufför vilken erbjuds bensin från materialgården som betalning. Då brister kamrerns tålmod och mannen blir skild från sin befattning. Samtidigt uppmanar kamrern för andra gången den unga hustrun, som nu är i grossess, att söka skilsmässa.

Mannen — ovanligt talför och med för många att inge förtroende — anser hustruns handlingsätt ansvarslöst i synnerhet med tanke på det ofödda barnet. Hon vill ju beröva barnen faderns stöd, när de bäst av allt behöva det. Medlaren uppmanar hustrun att söka stödjä och hjälpa maken och vara honom trofast. Det tar henne mycket besvär att anskaffa bevisning mot mannen att han brutit inte bara ifråga om sina fadersplikt utan även som make.

Först sedan kamreraren tagit sig an saken blir skilsmässan beviljad. Det enda den nu 26-åriga kvinnan äger efter sitt knappt tre år långa äktenskap är ett barn på två år och vissheten om att efter fyra månader ge liv åt ännu ett plus litet kläder för sig och dottern. Nu får hon flytta hem till sin mor, som är sjuk och endast har fattigvårdsunderstöd på 50 kr. i månaden samt en ytterligt blygsam folkpension.

Mannens mor, som sedan sonen pantsatt och förstört alla tillgångar, måste söka sig in på ålderdomshem, finner dock ej ord nog starka för att klandra sonhustrun, som överger hennes älskade son. Sonen idkar friluftsliv under sommaren, modern söker så gott sig göra låter försträcka honom med nödig mat. Slutligen dör modern av umbäranden och sorg.

Sonen sändes genom AK på nödhjälpsarbete. Han skaffar sig fästmo, ett efter allt att döma ordentligt hembitråde i trettioårsåldern. Hon blir omedelbart i grossess och måste lämna den anställning hon innehåft i ett flertal år.

Följande sommar flyttar hon samman med mannen ute vid arbetsförläggningen, där han är. Strax efter föds deras barn. Någon barnavårdsman behövs ej. Mannen ämnar minsann själv skydda barnets mor. (Genom äktenskap blir han fri från både underhåll och kontroll hur han använder sina inkomster.) Det statliga moderskapsunderstödet söker han i moderns namn och har inte ord nog av indignation över att det ej utbetalas i förskott samtidigt som han ansöker om det. Modern befinner sig på B. B. och han har kostat på sig bil för att sköta om ansökningen. Eftersom det ej hör till ovanligheten att fäderna ej äro pålitliga i fall som detta måste modern själv personligen utkvittera beloppet.

Fjorton månader efter hemskillnaden, ingår han ett nytt äktenskap. Till det nya hemmets start summa tillgångar = ett barn.

Den fränskilda hustruns tillgångar = 2 barn i åldern 2½ och 1 år. Stora svårigheter att erhålla något understöd. En tröstlös vandring mellan AK och fattigvården.

F A L L III. Fränskild modern, två barn. Modern en yrkeskunnig kappsömmerska. Av den manliga fattigvårdsassistenten tillsagd att lämna barnen på "krubban" och skaffa sig arbete har hon till slut lyckats erhålla hemarbete = lagersömnad av kappor från en större konfektionsfabrik. Hon började med detta i slutet av januari med påföljd att hon förgäves fick be om understöd från fattigvården för februari månad. Sedan mars månad har hon härifrån inte fått mer än

20 kr. i hyresbidrag. Trots att mannen ädömts att betala uppfostringsbidrag erhåller modern intet sådant. Om hustrun kan lämna anvisning var han arbetar skall man söka kräva honom genom stadsfogden. Kapporna får sömmerskan i tillskuret skick evad det gäller ytteryget. Foder och lärlit får hon själv skära efter medsänd schablon. De färdiga plaggen skola avlämnas väl sydda och pressade. Som regel är betalningen 7 å 7:50 pr styck. Om ej tillräckligt antal kan lämnas på den bestämda leveranstiden, förklarar fabriken sig inte ha någon vidare användning av arbetskraften. Det är gott om arbetslösa sömmerskor, bland vilka fränskilda och änkor äro talrikt representerade.

Moderns enda tillfredsställelse att hennes barn är flickor och att hon ej har någon "kar" i huset, som slår hennes älskade ungar, till vilka hon dock knappast har så mycket tid över som åtgår att förse dem med mat. Den äldsta är ett ovanligt livligt, vaket och vetgirigt barn, och därför oerhört irriterande att ha inne under bråskande arbete. Hon måste få gå ut på egen hand och leka. Hon har upptäckt biblioteket på Götgatan. Dit går hon och avnjuter dess sagoskatter. Men det är ju inte alltid öppet. Då får hon syn på biografen och söker sig dit. Trots tösens protester föres hon till polisstationen. Hon vet mycket väl vilken gata hon bor vid om hon blott får gå samma väg hon kom, men nej, till polisen bär det iväg. Och där finner också modern henne efter åtskillig oro. "Slarviga mödrar som ej se efter sina barn", kommenterar polisen.

(Äga ej de fränskilda och änkorna — de ensamma mödrarna rätt att kräva bidrag till sina barns uppfostran och vård, löpa ej deras barn den fara att försommars som man såväl i tal som skrift anfört, när det gäller barn till gifta kvinnor, vilka visserligen ägna sig åt förvärvsarbete men kunna anställa hjälp till hemmets skötsel. Rapportörens reflektioner.)

F A L L IIII: En man fast anställd i kommunens tjänst. En ung flicka på B. B. Faderskapet bevisat. Skyldighet för fadern att sörja för barnets mor viss tid efter förlossningen. Billigaste utvägen för honom: enkelrum med kokvrå hyres och utrustas med en barnsäng, ett köksbord, två stolar och sängkläder, för övrigt inget mer. Mannens uträkning: Eget billigt hushåll under tiden han ändå måste utstå kostnaderna, som han ej kan komma ifrån på grund av sin fasta anställning. Egen möjlighet till prickfri befordran. Om ett par månader får barnet utackorderas och modern söka sig ny plats. Då blir han åter fri från sitt lilla äventyr.

Den åttaåriga Britt-Marie om situationen i sitt hem: "Usch, va' mamma har tråkigt och va' folk är dumma, dom vill inget betala. Hela natten har mamma suttit och sytt, först åt en tant och sen åt oss dom hära klänningarna för vi skulle vara snygga när vi reste till kolonien. Tänk så snygga som rummen är och bara 40 kr. i månaden med kaffe varje dag och de' vill ingen betala. Nu står dom där tomma. Vården är så arg för mamma är efter på hyran."

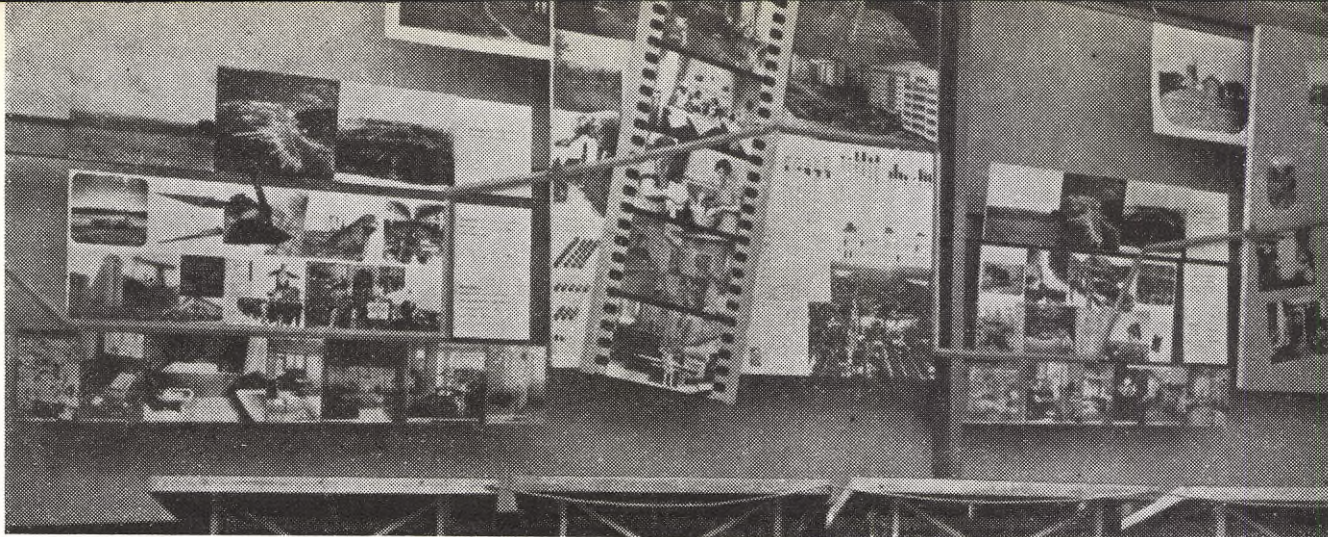
De ensamma mödrarnas barn komma nog ej att i någon högre grad bidraga till höjda nativitetssiffror. Hos många spåras redan nu en nästan bitter ton, då man talar om mors svårigheter. Mosters eller systers ansvarslösa make kommer ofta flickorna att yttra: "Usch såna otäcka karar, dom vill bara bli försörjda, och sen får mammorna ensamma försörja sina barn."

usmödrarnas tvätt

utföres bäst av

usmoderns Tvättinrättning

Ring 50 94 99. Scheelegatan 13, Stockholm

En vägg i den bostadssociala hallen på utställningen Standard 1934.

SAMHÄLLET OCH BOSTADEN UNDER INDUSTRIALISMENS EPOK I VÅRT LAND

I ett föregående nummer av Morgonbris uttryckte tidskriften förhoppningen, att den bohags- och bostadsutställning, som nu pågår i Liljevalchs konsthall icke blott skulle bli en varumässa. Morgonbris såg i arrangörerna, Svenska Arkitektföreningen och Svenska Slöjdföreningen en borgen för att en ideell linje skulle hållas, och att bostadsfrågans sociala sida även skulle belysas.

Den hall i utställningen, som de arrangerande föreningarna utnyttjat för sin speciella upplysning, där således praktiskt taget inga betalande utställare kunnat öva något inflytande, har också apterats för att påvisa byggnadsfrågans sammanhang med samhället och de sociala frågorna. Denna sal, entréhallen, ger även en antydning om de problem, som för bostadsförsörjningen närmast står på dagordningen.

I denna hall äro även utställda, förutom de arrangerande föreningarnas tidskrifter Byggmästaren och Form, de publikationer som behandlat bostadsfrågans

sociala problem, nämligen Morgonbris och Arkitektur och Samhälle.

Då undertecknad såsom medhjälpare medverkat vid anordnandet av denna hall givetvis icke är lämpad att kritisera vare sig materialet eller framställningssättet, vill jag här endast inskränka mig till att ge en beskrivande förklaring till denna del av utställningen, som i övrigt närmast handhafs av d:r Gregor Paulsson. Övriga medhjälpare hava varit arkitekt Sune Lindström, civilingenjör Stig Ödeen och teknolog Gunvor Sjödin.

Framställningen är gjord medelst fotografier och har begränsats till att påvisa samhällsutvecklingen och den därmed sammanhängande bostadsutvecklingen under industrialismens epok i vårt land. D. v. s. i stort sett från sekelskiftet till våra dagar.

Vid sekelskiftet.

Den allmänna bostadsstandarden är åskådliggjord genom en, som vi ansågo tidstypisk uppställning av förstorade fotografier ordnade som en sida i ett gammalt fotografialbum (enligt idé av utställningens arkitekt Sven-Ivar Lind). Bilderna visa dels en från denna tid modern stadsplanlösning (Karlplan) med den typiska paradanläggningen med de stora fina lägenheterna mot den trädplanterade gatan. En annan bild visar de samtidigt bakom denna fina yta befintliga försummade gårdarna, med deras mörka och osunda lägenheter, avsedda för den fattigare befolkningen. Vidare visas parallellt den eleganta salongen och det mörka dystra köket. Ett fotografi från gamla stan framhåller hur litet som gjordes åt de gamla fattigkvarteren.

I nästa avdelning under rubriken "vid sekelskiftet" visas i några få bilder samhället, som skapat detta tillstånd.

Naturens rikedomar illustreras och beledsagas av texten:

"naturen var källan, jord, skogar, malmfält, kol, vattenfall."

Industrialismen utnyttjade dess möjligheter, fabriker växte upp, vetenskapsmannen, arbetaren och företagaren utvecklade tekniken och resultatet blev

"samhället: industrialismens samhälle med varuproduktion och privatkapitalism, lönearbete och arbetarrörelse."

Bolagsväsendet och bankväsendet utvecklades. Intressesättningen mellan företagaren, som önskade minsta möjliga framställningskostnader och arbetaren som krävde sin avlöning. Då under denna tid den industriella utvecklingen ännu ej nått så långt och fabrikationens rationalisering knappast påbörjats voro fabriken fulla av arbetare. En bild från Sandviken med dess skapare visar det privata initiativets inflytande, en sida ur en tidning från denna tid visar bolagsbildning och bankväsendet, en bild från en enligt våra begrepp överfylld fabrikshall visar den orationiserade industriella produktionen och ett fotografi från en första majdemonstration och en fackföreningsbok åskådliggör arbetarnas sammanslutning för att skydda sina intressen.

Under denna avdelning illustreras det bostadsideal, som detta samhälle skapade. Dessa ideal hängde i många avseenden fast vid ett föregående samhälles mentalitet, men den nya tiden pockade på uppmärksamhet. Denna avdelning är ordnad efter samma princip som utställningen i övrigt d. v. s. efter funktionsgrupper.

Jag nöjer mig här med att endast citera de texter som beledsaga bilderna och i något fall kommentera dessa.

matlagningen:

"Hushållsapparaten var stor och fordrade stort utrymme."

"måltiden

var såväl i vardagslag som i fest den samlade funktionen och krävde därför en särskild matsal."

den sällskapliga samvaron:

"interiören skulle vara "stämningfullt romantisk" och giva en "mystisk känsla för rummets poesi". Citaten äro hämtade från August Brunius. Fotografiet visar en del av Anna Paulis tavla "Vänner", där man samlats kring aftonlampan för kulturell högläsning.

sömn och vila:

"sängkammaren med de två stora sängarna skulle vara det officiella sovrummet". De äktenskapliga sängarna var äktenskapets symbol.

hygien:

"den hygieniska inredningen tillhörde sängkammargarnityret." Lavoaren eller kommoden skulle helst döljas, antingen bakom en skärm eller genom att den maskerades till en byrå.

arbete i hemmet:

"arbetsplatsen skulle vara en manifestation och en plats för minnen". Fotografiet visar ett skrivbord översållat med familjefotografier, som försvårade eller nästan förhindrade allt arbete.

"rekreation

var sommarnöjet, utflykt i det gröna, kräftfiske."

Utflykten i det gröna med korgar och besvär för husmodern medan mannen, husfadern låg i skjortärmarna och läste tidning och rökte var en tidstypisk form för vilan — åtminstone för mannen.

Samma uppställningsschema som för sekelskiftet har även genomförts för nästa avdelning, som har rubriken

Vårt hem i dag

Ett stort fotomontage ger bostaden av i dag. Vi konstatera att motsättningen mellan klassernas bostadsförhållanden icke utjämnats utan snarare skärpts, således ett fullt logiskt uttryck för samhällets utveckling i övrigt. En interiör från en mondän funktinredning och den moderna bebyggelsen på Ladugårdsgården skär skarpt mot gränden i gamla stan, slumbostaden och den dystera vråknings scenen. Några officiella statistiska uppgifter visar en sorglig bild av den allmänna och verkliga bostadsstandarden 1934.

64,5 % familjer i Göteborg ha gemensamt avträde för tre familjer.

Hysesavkastningen för fastigheterna i Stockholm ha nått högst i gamla stan med ända upp till 37,6 %, i allmänhet över 20 % o. s. v.

Samhället av i dag har alltså samma naturtillgångar, men industrialismen har utvecklats och det kapitalistiska systemets ohållbarhet börjar allt tydligare komma till synes.

"Tekniken har revolutionerats: maskinen ersätter alltmer kroppsarbetet."

"Samhället: samhället av i dag med varuanhopning och kapitalkoncentration, arbetsjakt och arbetslöshet."

Produktionen har rationaliserats. Den moderna kommunikationstekniken har skärpt den internationella konkurrensen. Detta har skapat arbetslöshet med minskad köpkraft. Då varorna producerats oberoende av behovet och endast för profiten d. v. s. för det köpstarka behovet och detta sjunkit har parallellt med varuanhopning skapats varubrist i hemmen; parallellt med överflöd större fattigdom, parallellt med ökad arbetsjakt för de, som ha arbete, har uppstått en fruktansvärd arbetslöshet, som hotar att spränga arbetarnas kamporgan. Klasskillnaden har ytterligare skärpts. Den rationaliserade fabrikationen illustreras medelst en så gott som avfolkad maskinhall. Det förhållande att maskinerna till följd av det kapitalistiska produktionssystemet icke arbeta för människorna utan emot dem illustreras genom sammansättning av en arbetslöshetskö och ett rikligt middagsbord samt köbildning för stämpling av arbetslöshetskorten. Å andra sidan visas ett fotografi av en stockholmsfastighet som på 50 år ökat i taxeringsvärde från 80.000 kr. till 1.100.000 d. v. s. 1300 % utan att ägaren behövt ta ett handtag. Undre raden av denna avdelning visar analogt med förhållandet i föregående uppställning, bostadsidealerna av i dag, d. v. s. ideal som kunna tänkas förverkligade inom ramen för det nuvarande samhället, följaktligen kunna de icke heller tänkas förverkligade för alla.

matlagningen:

"Livsmedelsberedningen har industrialiserats och hushållsarbetet minskats. Köket kan vara litet men skall vara välplanerat". Distributionen av livsmedlen har förbättrats, varför inga stora förvaringsrum erfordras.

matlagningen:

"en bekvämt förlagd matplats överensstämmer bättre med den moderna familjens liv än en särskild matsal."

måltider:

Måltidens ideal är i dag för många: "vårt dagliga bröd giv oss i dag."

den sällskapliga samvaron:

"en otvungen samvaro för till ett stort och fritt möblerat vardagsrum".

sömn och vila:

"ett eget sovrum för varje familjemedlem. På barnens psykiska utveckling bygges framtidens samhälle".

Detta illustreras medelst ett mycket litet sovrum, vilket givetvis icke är att betrakta som idealiskt, men ett litet eget sovrum är riktigare än ett större för två personer. 20,5 % i Göteborg bo tre i ett rum.

hygien:

"de hygieniska kraven kunna aldrig sättas för höga, ett dagsljusbelyst badrum för varje familj." I Stockholm fanns 1930 endast 34,4 bad- och duschrum på 100 bostadslägenheter.

arbete i hemmet:

"arbetsplatsen skall vara en arbetsplats". d. v. s. en rationell arbetsplats till skillnad mot sekelskiftets minnesplats.

Att få arbeta är för många det högsta idealet.

"rekreation:

skall vara aktiv vila", därmed förstås hårdande sport och friidrott. Den jäktade arbetstakten kräver ett rationellt utnyttjande av fritiden. Arbetslöshet är en till hets driven aktiv vila.

Idealet, det verkliga idealet är att sådana bostäder bli tillgängliga för alla. På utställningshallens kortvägg har framtidens samhälle och ideal antytts. Under fyra unga människor, som arm i arm vandra mot framtiden står: **"Framtiden tillhör handens och hjärnans arbetare. Tekniken har redan skapat de materiella förutsättningarna framtiden skall skapa de samhälleliga."**

Med några fotografier har framtidens samhälle antytts även här grupperat efter livsfunktionerna. Denna vägg vill visa hur människan åter skall bli det väsentliga i samhället, hur den fria människan skall kunna återfå sin individuella frihet icke i strid mot eller trots utan tack vare och i gemenskap med massan. Den beledsagande texten lyder:

"Teknikens nyttiggörande till produktion för allas behov och internationellt samarbete ger samhället med individ och frihet massa och gemenskap."

Viking GÖRANSSON

»Hans bekväma loggia (se nedan) som vätter utåt mot havet de blå vidderna och de ljusa, lyckliga drömmarna».

INDUSTRISAMHÄLLE MED EGET SOMMAR- NÖJE VID HAVET

Det ekar av hammarslag och det visslar från sågar, till omväxling med »Ingen rädder för vargen här...» från någon resegrammofon. För ackompanjemanget till den blandade kören svarar det stilla brusets från Dalälven, som här på gränsen till Norrland och strax före utloppet i Bottenhavet passerar skutskärsarbetarnas idylliska »sommarestad» med hundratalet små näpna sommarstugor, där det så här års fejas och rustas av hjärtans lust.

Att städernas folk skapa sig oaser och tillflyktsorter från kvalmet och bullret i stenöknarna är mindre ovanligt. Och att deras längtan »ut till landet, ut till fåglarne...» blivit drivkraften för tillkomsten av kolonistugor och landställen är numera så vanligt att det icke överraskar. Idén är vacker och socialt betydelse-

full. Dess utbredning runt hela vårt land bär också vittnesbörd om uppskattningen av den omväxling och återhämtning som småstugeidén utgör för folket i storstäderna.

Skutskärsindustriernas arbetare leva visserligen inte under storstadsmässiga förhållanden, utan komma året runt i intim kontakt med »landet», men de ha dock skapat en speciell »sommarestad», varom här skall berättas. En härlig idyll under de mest gynnsamma auspicer. Gudabenedad natur, rika tillfällen till bad och mete, sol och luft.

— — —

Det är högvatten i Dalälven. Från fallen vid Älvkarleby, en mil längre upp, hörs det svaga dån av de »kokande» vattenmassorna. Här intill havet »går» älven lugnt och stilla, symbolisk för mäktig, storslagen naturkraft. Älvstränderna på sydsidan stupa nära lodrätt, men på motsatta sidan är det lågt, med prunkande lövridåer framför mäktig barrskog runt gläntor där vår »sommarestad» skymtar fram i otaliga variationer och stilarter.

Rödringade trädjättar begränsa området för bebyggelsen, som också befrämjats av ett bolagets ljusa ögonblick med gratisupplåtelse av marken. En vänlighet, med ett kanske förståndigt förbehåll — inga palats. Nära en kilometer lång är denna lilla sommarstad, och stugorna stå tätt längs strandremsan med pyntade små gårdsplaner med utemöbel, flaggstång och veranda, där det är som bäst. Enrumsvillor äro de hela raden och ge plats för endast det allra nödvändigaste ifråga om bohag och utrustning. Primitivt är det emellertid inte, utan smakfullt och inbjudande. Stilarna äro de mest olika och stolta ägare ha varit både arkitekter och byggmästare, målare och trädgårdsmästare, utan att göra avkall på smak och harmoni.

För oftast ett otroligt minimum av kostnader ha dessa tjugiga »sommarevillor» kommit till. — — — Där skymtar en röd och vit liten stuga med båtbygga och allt som hör till... Ägaren står trygg och förnöjd med sin bolmande pipa och ser ut över holmarna och skären, medan han svarar på vår fråga om kostnaderna. — Endast 39 kronor och 80 öre har hela kollifejset kostat — och han tillägger — och här är man varteviga ledigskift från jobbet mellan tidig vår och sen höst. En stor del av glädjen ligger också måhända däri. För männen och deras arbetskamrater — kvinnorna.

Om ock de husliga bestyren, även här tar sin rundliga tid, saknas »hemslovinnorna». De märkas inte på samma sätt som eljest... Som det ägnar och anstår goda kamrater är principen om arbetsfördelning fullt genomförd. Man knogar gemensamt och njuter sitt otium gemen-

Elin Forsell

DÖDENS SKÖRD

Eksjö kvinnoklubb har gjort en smärtsam förlust, då en av dess mest energiska och initiativrika medlemmar kamrat Elin Forsell helt hastigt ryckts bort från make, två barn och sin kära klubb.

Elin Forsell omfattade de socialdemokratiska idéerna med en rörande hängivenhet. Bara ett exempel. När vår kamrat Julia Bladh väckte och rick i spetsen för förverkligandet av en klubbens egen fana till 1 maj, var Elin Forsell själen i arbetet. "Nu får jag se det ena fältet på fanan", sade hon. Vad jag är glad att kunna göra något för klubben, jag som ej kunnat deltaga så aktivt i arbetet som ni andra, och som jag velat.

Hennes verk blev fullbordat och fanan invigdes den 29 April.

Tidigt på morgonen samma dag insjuknade hon utan att få tillfälle att glädjas med oss i vår högtid. Den 1 maj lyckades det henne med ansträngning av sina yttersta krafter åse det storstilade demonstrationståget. Men plågorna blevo henne övermäktiga, krafterna sveko och hon måste hemkommen intaga den sjukbädd från vilken hon aldrig fick uppstå.

För hennes ljusa och strålande hänförelse och den tysta men storslagna kamp hon utfört i våra led bringa vi henne i avskedets stund vår djupa tacksamhet.

Frid över ditt ljusa kära minne.

Vår kamrat begravdes å Eksjö kyrkogård, följd av sina närmaste, anhöriga, Eksjö Soc.-dem. kvinnoklubb samt Eksjö Arbetarekommun. Från Kvinnoklubben nedlades

en krans av ordf. fru Julia Ekman, var efter klubbens fana sänktes tre gånger. Kamrat Lilly Johansson frambar sitt personliga tack för gott och oegennyttigt kamratskap, manande kamrater att i renhet, kärlek, och hänförelse försöka likna den kära bortgångna. Arbetarekommunen nedlade genom sin ordf. J. A. Allgurin en krans, varefter kommunens fana sänktes tre gånger.

En mycket stor skara människor hade samlats å kyrkogården för att övervara den högtidliga akten.

60 ÅR

— Kära kamrater, ni skall förstå att inför denna kamrat talar hjärtat så mycket som ens penna ej förmår ge form åt, skriver Cecilia Magnusson i sitt meddelande till Morgonbris om att Anna Nikolausson i Sundsvallsklubben, fyllt 60 år under varma hyllningar från kamratkretsen. Anna Nikolausson har och är alltfört genom sitt ihärdiga, idéfyllda verkande inom såväl kvinnoklubben som arbetarkommunen ett vackert föredöme för den. Både unga och gamla ha därför saknat henne mycket, då hon på senare tiden till följd av fysisk ohälsa ej förmått vara med i arbetet som förr. "Det är — slutar Cecilia Magnusson — "gott för Er att veta att Ni har varma hjärtan till stöd i Ert arbete."

BRYT KVINNORNAS ISOLERING!

Kvinnoklubbarna börja få ett allt fastare grepp om sina uppgifter. Den ena efter den andra inkommer med rapporter, som berätta om hur man energiskt söker följa parollen: Bryt kvinnornas isolering!

Huskvarnklubben förenade sig vid ett tillfälle med husmodersföreningen i en färd till Bodafors, vars möbelindustri ägnades ingående studium. Samma klubs studie-cirkel i skönlitteratur företog nyligen i en förhyrd buss en tio mil lång rundresa i stadens omgivningar. Först rastades vid Örserum, vars badanstalt togs i närmare betraktande. Därefter gjordes ett längre uppehåll i Gränna, där särskilt Svenska turistföreningens nya vandrarhem väckte deltagarnas beundran. Besök gjordes även på Ribbagården. Hemfärden företogs över Ramsjöholm till Huskvarna.

Jönköpingsklubben har likaså haft en studieresa per buss för medlemmarna och deras anhöriga. Den resan gick över Hjo, Skövde, Varnhem, Skara, Kinnekulle och Mösseberg tillbaka till hemstaden.

FÖR FRI SKOLTANDVÄRD

Sunnersta soc.-dem. kvinnoklubb har haft fest i Folkets park i Graneberg. I samband med festen var anordnad en försäljning av skänkta handarbeten m. m. Under kvällen förekom för övrigt en sketch, Kvinnans kvart, framförd av klubbens amatörer, sång av arbetarkören samt dans.

Ändamålet med festen var att få in en del medel för skoltandvården i Bondkyrka sockens folkskolor, vilken fråga första gången väcktes av kvinnoklubben i en motion till kyrkostämman år 1930 om fri tandvård åt skolbarnen. Som det inte hördes något som helst i saken från kyrkostämmans sida och kyrkofullmäktige under tiden införts beslöt klubben att i april 1933 anordna ett propagandamöte i tandvården med föredrag av en tandläkare och till detsamma inbjuda kommunens fullmäktige, skolstyrelse och nämnder m. m. samt tandvårdskommittéer, vilka valdes någon gång under år 1932. Då de sistnämnda intet svarade kom en ny påstötning från klubben, vilken resulterade i ett sammanträde med dessa, där det gjordes upp ett förslag som skulle tillställas folk-skolestyrelsen. Detta var emellertid så avfattat att klubben ej kunde antaga det, varför klubben gick i författning om en ny utredning från sakkunnigt håll. Resultatet från denna utredning meddelades såväl skolstyrelsen som kommunalnämnden. Kommittéerades förslag gick bland annat ut på att alla inom kommunen skolpliktiga barn skola erhålla tandvård oavsett om de besöka kommunens skolor eller ej, men med en viss begränsning beroende på målsmäns taxerade inkomst.

I förslaget till stat för kommunens skolor 1933 upptogs till tandvården ett anslag på 1.050 kr. baserat på kommittéerades utredning, men tack vare ett förslag från klubben formulerade kommunalnämnden det dithän att tandvård endast skall utgå till barn, som besöka kommunens skolor med en del avgifter från målsmäns sida till exempel under 2.000 kr. taxerad inkomst fritt, mellan 2.000—3.000 kr. en fjärdedel av kostnaden, samt över 3.000 kr. hälften av kostnaden, vilken samtidigt blir maximitkostnaden. Ovannämnda fest inbringade trots stor konkurrens om publikunsten enär samtidigt var anordnad en kamratfest i Folkets hus i Uppsala, cirka 200 kr. vilka överlämnats till kommunen som hjälp till tandvården. Resultatet får anses som en god prestation av en klubb på endast ett tjugotal medlemmar.

BLAND FINNMARKENS KVINNOR

— Vi ha stor orsak att vara glada och tacksamma för det uppvaknande som skett hos kvinnorna, skriver ledaren för den nya klubben i Kramfors, som startade med 73 medlemmar och nu redan är över siffran 160. Intresset är oerhört stort. Ofta säges det att det är för långt mellan mötena. Och de som anordnas röna en ovanligt livlig tillslutning. Det är alltid en fullsatt B-sal. Vid sista mötet måste extra bänkar flyttas in och ändå fingo trapporna tas i anspråk. Vi hade också glädjen att få inregistrera 30 nya medlemmar. Det roligaste är att de inte bara låta skriva in sig, de komma också med aktivt.

Vi ha nyligen ordnat ett möte i Finnmarken, en och en halv mil från Kramfors. Ni skall tro att våra hjärtan voro brinnande vid tanken på att vi voro budbärare av de socialdemokratiska idéer-

Snabbglans

Vacker varaktig glans med ringa möda — det är det resultatet, som gör skoborstningen så behaglig.

Gör ett försök med NOBLESS — vid köp begär inte "skokräm", utan begär uttryckligen

NOBLESS

— en balsam för Edra skor,
ej dyrare än vanlig skokräm.

NOBLESS-kräm i glasburkar å 35 o. 45 öre.
NOBLESS-pasta i bleckaskar å 25 o. 50 öre.
NOBLESS-NYAL (flyt. färglös) i fl. å 40 o. 90 öre.

F. Ahlgrens
Tekn. Fabriks A.-B.
Gävle

na till Finnmarkens kvinnor. Befolkningen utgöres här mest av bönder och torpare samt skogsarbetare. Att Ester Nilsons föredrag föll i god gjord vittnar det medlemsantal, som tecknades. Vi hoppas nu allmänt att kvinnorörelsen skall förmå stora ting till höstens val.

EN HÄLSNING FRÅN SÖDERTÄLJE

Som en hälsning till kamraterna ute i landet vilja vi ge några glimtar från vår klubb här i Södertälje. Men dessförinnan skulle undertecknad vilja göra en utveckling. Jag hörde vid ett tillfälle på båtresan mellan vår stad och Stockholm en kvinnlig passagerare med hänsyftning till besättningen ombord föraktfullt yttra: De odla sin själ med Fäderneslandet och Social-Demokraten. Dessa ord ha etsat sig in i mitt minne. Jag skulle önska att denna kvinna en gång finge från vårt håll ett svar som tydligt visade henne hur otänkbar sammanställningen av de två publikationerna var och vad det blir av det folk, som läser med allvar och förståelse den socialdemokratiska pressen. Tyvärr måste vi tillstå att ännu ha arbetarkvinnorna ej själva förstått hur rikt innehåll deras liv skulle få om de läste denna press och inte skvallertidningarna. Det gäller för oss kvinnoklubbister att arbeta för ökad spridning av den socialdemokratiska pressen och då i synnerhet vår egen utmärkta tidning.

För att efter denna lilla avvikning, återgå till Södertäljeklubben, så måste först konstateras att den borde vara starkare i numerärt avseende, än som nu är fallet, typisk arbetar- och industristad som Södertälje är. Men staden har ju och är allt jämt hårt pressad av depressionen och den därmed följande arbetslösheten, vilket naturligtvis haft sin inverkan på vår klubbs utveckling. Slöhet och oförståelse bland kvinnorna för vad det betyder om de komma med i våra klubbar och ta del i arbetet för socialismen har dock även sin dryga andel i skulden.

Men svårigheter äro till för att övervinna, och vår klubb, som är liten men naggande god, präglad som den är av ett utmärkt gott kamratskap, har under 1933 kunnat inregistrera en del framgångar såväl i medlemsökning som i försäljningen av vår Morgonbris, detta sistnämnda får väl till ej ringa del skrivas på Morgonbris ypperliga redigering.

För övrigt arbeta vi ju inom klubben och dess styrelse på att göra våra möten så kultiverade och givande, som över huvud taget är möjligt, med de små medel och den ringa fritid, vi husmödrar ha till vårt förfogande.

Vår önskan och vår förhoppning är att kunna vinna allt flera av Södertäljes kvinnor in i vår klubb, och till alla kolleger, som genom Morgonbris eller på annat sätt nås av dessa rader, vill undertecknad rikta en maning, att reservera tredje måndagskvällen i månaden för ett besök i Södertälje socialdemokratiska kvinnoklubb som då har sitt ordinarie månadsmöte i Folkets hus C-sal kl. 7.30 e. m.

Jag vill även passa på tillfället att sända ett hjärtevarmt tack till Morgonbris och kommittéerade för förra sommarens kamratmöte i Stockholm. Sent skola vi klubbister från Tälje, som fingo deltaga i det, glömma dessa dagar.

Södertäljeklubben
genom sekr.

Vid solbadet är det skönt veta, att man lugnt kan låta solens strålar smeka utan att efteråt behöva plågas av solbränna.

Oumbärliga äro Gahns Faréna olja och friluftscrème och det bästa av allt: de giva hastigare den vackra solbrända sommarfärgen, så eftersträvad av alla. Använd dem rikligt och hyn bibehåller även efter badsäsongen sin ungdomliga smidighet och blir ej uttorkad, rynkig och ful.

Blåsiga och kalla dagar kunna förstöra semestern. Gå ej omkring och "huttra" och frys. Gnid in kroppen med Gahns Faréna olja, och Ni njuter ändock av badet och vistelsen i fria luften.

FARÉNA

OLJA FRILUFTSCRÈME HAVRECRÈME

DISKUSSION PR KORRESPONDENS

»Det är döda själar, som måste bort», säger signaturen En sökande i sin utomordentligt intressanta och sanna artikel i Morgonbris. Mina båda söner läsa Morgonbris med samma intresse som jag och när min yngre son läst nämnda artikel, så utbrast han: »Det var det bästa jag läst på länge, den här artikeln skulle stå med fetstil på första sidan i alla dagliga tidningar i minst en veckas tid.» Den äldre instämde.

Så vill jag be red. vidarebefordra denna fråga: Finns det någon medlem av förbundet, som är villig att byta tankar eller öppna en diskussion om allt som händer och sker i våra dagar och som vi läsa om i vår tidning? En diskussion pr korrespondens. Man blir andligen hemlös, när man ej kommer i tillfälle att tala om det som intresserar en och ej får svar på frågor.
Anna Andersson, Morgårdshammar.

VERKSAMT I TROLLHÄTTAN

Älvsborgs norra soc.-dem. kvinnodistrikt fick till sin årskonferens i Trollhättan större tillslutning än något föregående år. 15 klubbar representerade med 29 ombud. Dessutom närvaro representanter för förbundsstyrelsen, partidistriktet, Göteborgs kvinnodistrikt och pressen samt en del enskilda medlemmar. Verksamhets- och revisionsberättelserna föredrogs och ansvarsfrihet beviljades. V. u. förklades även innevarande år till Trollhättan och styrelsen och revisorerna omvaldes.

Till konferensen hade inkommit 4 motioner, bl. a. om anslag till deltagare i Morgonbris Rysslandsfärd, om änkepensionering, om anordnande av borgerlig konfirmation för arbetslös ungdom, vilka förslag föranledde en ingående diskussion. I samtliga motioner beslutade konferensen i enlighet med styrelsen förslag.

Frågan om ett semesterhem hade under året diskuterats av de flesta klubbar och blev nu föremål för konferensens behandling. Efter en stunds diskussion enades man om att göra ett principuttalande för startandet av en semesterhemsverksamhet. Därpå utsågs en interimstyrelse på 5 personer, vilken fick i uppdrag att föra frågan framåt. Ledamöter i denna blevo fröken Elin Blomqvist och fruarna Anna Österman, Hedvig Smedberg, Hilda Lundh och Anna Hällander.

Ett telegram sändes till regeringen, i vilket kvinnorna uttryckte sin varma sympati för regeringens arbete. Kvinnoförbundets representant Annie Wallentheim höll därpå ett anförande om »situationen inför höstens val». Nästa årskonferens beslutades förläggas till Alingsås.

Trollhättans soc.-dem. kvinnoklubb har haft en lyckad 15-årsfest. Efter musik av A. B. F:s orkester och hälsningsanförande av ordföranden föredrog fru Anna Gustafsson en historik över klubbens verksamhet under de gångna åren. Av denna framgick, att klubben bildades efter ett av arbetarkommunen anordnat möte med föredrag av fru Nelly Thyring. Klubben har städse genom föreläsningar och diskussioner sökt ge medlemmarna den skolning, som behövs i det samhälleliga arbetet. År 1922 bildades en studiecirkel i skönlitteratur, vilka ännu med framgång bedrivs, och för närvarande äro flera andra cirklar i verksamhet. Genom sina representanter har klubben sökt inverka på flera kommunala frågors lösning. Den har även verkat utåt genom föredrag i olika ämnen av kvinnoförbundets och partiets talare och för den socialdemokratiska pressens spridning har man sökt göra sitt bästa. Samarbetet med stadens övriga socialdemokratiska organisationer har varit gott och klubben är representerad i de flesta kommunala institutioner. För närvarande har klubben 68 medlemmar, av vilka 12 varit med från starten. Av dessa blevo de tre äldsta, nämligen fruarna Hulda Weinert och Hilda Enström samt fröken Hanna Rahm vid festen föremål för hjärtliga hyllningar. Förbundets representant redaktör Hanna Leikel från Malmö höll högtidstalet, som utan tvivel blev festens glanspunkt. Redaktör Leikels föredrag formades till en översikt över de största politiska tilldragelserna ute i Europa och här hemma under de 15 år, som klubben arbetat och verkat. Det av värme och hänförelse burna föredraget belönades med kraftiga och ihållande applåder. En hälsning till kamraterna landet runt från klubben vid Göta älvs förr så brusande men nu i industrialismens tjänst tämjda vattenfall.

50 ÅR

Ida Svensson i Klippan — en av arbetarrörelsens mest intresserade kvinnor i detta samhälle — har nu också uppnått de femtio.

Ida är född i Gråmanstorps församling. Efter skolgången arbetade hon på Klippans pappersbruk i 6 år, varefter hon gifte sig med en bruksarbetare. I arbetarrörelsen har hon

deltagit med liv och lust och många äro de tjänster som hon gjort de utomäktenskapliga barnen och de gamla, som särskilt legat henne om hjärtat. Hon ingick i Klippans arbetarkommun 1918 och har utan avbrott tillhört densamma, genom kvinnoklubben då den funnits och annars som enskild medlem. Många förtroendeuppdrag har hon haft, sålunda har hon tillhört barnavårdsnämnden sedan 1918 och varit barnavårdsman lika länge. Varit som kvinnlig tillsyn vid ålderdomshemmet tills denna förtroendepost upphörde. Varit ledamot av fattigvårdsstyrelsen under åren 1921—1932. Kommunalfullmäktige har hon tillhört sedan 1924 och varit suppleant till såväl riksdagens 2:dra kammare som landstinget. Begåvad med ett livligt och glatt humör, är hon avhållen av alla. Hon är omutligt rättvis och tvekar aldrig att sjunga ut sin mening. Ett leve för 50-åringen utbringa vännerna och kamraterna.

En fyrväppling från Mjölbyklubben: Längst till vänster ses ordföranden Hanna Nygren.

HUR ÄR DET I MJÖLBY?

O, där ha vi Hanna Nygren, hon som alltid sköter klubban med sådan schvung och fart på våra kongresser. För dem som deltagit i kongresserna är hon därför en gammal bekant, liksom hon är det för alla de östgötar, vid vilkas fester och samkväm hon livat stämningen med "Appladalen i Värnamo" och andra trevliga visor sjungna till ackompanjemang av dragspel, vilket hon trakterar på ett virtuomässigt sätt.

Så här mycket får man dock inte tala om henne för det tycker hon inte alls om, men eftersom hon är klubbens ordförande och allt i allo föll det sig så naturligt att presentera henne först.

Emellertid så tål hela klubben gott vid en presentation, den skäms minsann inte för sig. "Sådana skulle alla våra klubbar vara" sade vår förbundsordförande en dag och kom och vinkade med en rapport, när jag hälsade på uppe på expeditionen, och när jag frågade vilken klubb det var som gjorde henne så glädjesträlände, så fick jag det svaret att det var Mjölby.

Klubben bildades i aug. 1921 och är alltså nu 13 år.

När den firade sin 5-åriga tillvaro skrev ordföranden ner några stilla funderingar, ur vilka vi saxa några rader. Hon skriver så här:

"Då vi nu se tillbaka på vår 5-åriga tillvaro som kvinnoklubb tränger sig gärna den frågan fram: Ha vi kunnat vara till nytta för vår rörelse, har Mjölby arbetarkommun vunnit på att en kvinnoklubb kommit till stånd? Har kvinnoklubben varit till nytta och gagn för den enskilde medlemmen. Jag tror att vi, utan att bli beskyldda för att vara storskrävlare, utan att blinka kunna svara ja på den första frågan. Det allra bästa förhållande har alltid varit rådande mellan kommunen och klubben, vi kunna ej tala om motstånd från de manliga kamraternas sida, utan vi få tacksamt notera att våra manliga kamrater städse varit våra goda vänner och rådgivare, när så behövs.

Om vi då räkna detta goda förhållande, medlemstillskottet i kommunen genom vår kollektivanslutning, och den arbetsvilliga kraft, som kvinnoklubbens medlemmar alltid visat sig vara vid val och andra tillfällen, så måste kvinnoklubbens tillvaro räknas som en styrka för arbetarrörelsen i Mjölby.

Så komma vi då till den andra frågan, om klubben varit till gagn och nytta för den enskilde medlemmen.

En kvinnoklubb's uppgift skall ju vara den, att samla arbetar-

kvinnorna och väcka dem till förståelse för sina plikter som medborgare, att lära dem att det ej är nog att de sköta sina enskilda plikter, utan de måste också offra något av sig själva, av sin tid, av sina känslor, till något som vi kalla solidaritet, samhörighetskänslan med andra människor. Det är denna känsla som skall diktera våra handlingar då vi ansluta oss till en socialdemokratisk kvinnoklubb. Vi visa därmed att vi vilja vara med och föra våra idéer framåt.

Många rycka kanhända på axlarna och säga: Vad tjänar det till att gå med i en kvinnoklubb, jag kan vara socialdemokrat ändå, jag gör min plikt vid val o. s. v. Ja, det är gott och väl, men därmed har man inte uppfyllt all rättfärdighet. Nej, med i ledet skall man vara, då först har man visat sin solidaritet. Man måste ge, offra, utan offer aldrig någon seger."

Därefter övergår Hanna Nygren att skildra samarbetet i klubben, vilket tycks vara det allra bästa, — "där finns många medlemmar, som ej utan riktigt laga förfall äro borta från mötena" — samt ger en liten översikt över mötesprogrammen. Och fortsätter, tydligen alldeles för blygsamt, om man nu ska våga sig på en anmärkning, "klubben saknar lysande förmågor, vi ha inga som kunna tolka sina tankar i ord, o. s. v., men vi ha trogna och tillgivna medlemmar. En förening lever heller inte på bara stjärnor, nej, det är de tysta, trogna medlemmarna, som aldrig svika, som utgör den fasta grund på vilken en förening kan bygga. Vi få aldrig tänka: Vad skall jag med att göra, jag kan ju ingenting uträtta. Den medlem som aldrig sviker i med- eller motgång, den kan känna att han gör sin plikt.

Kamratskap är ett vackert ord, men det gäller att vårda detsamma, så att det ej endast blir en tom fras. Vi människor äro benägna att se grandet i vår kamrats öga, men ej bjälken i vårt eget. Vi äro snara att kritisera varandra, att fälla hårda domar, förhastade omdömen. Handen på hjärtat och rannsaka mig själv först, kanske jag då finner mig behäftad med samma fel, som jag nyss så ogillande såg hos min kamrat.

Om vi människor kunde lära oss att så långt möjligt se det goda hos varandra, i stället för det onda, skulle våra förhållanden gestalta sig helt annorlunda. Det är ej endast samhällsförhållandena som behöva omdanas.

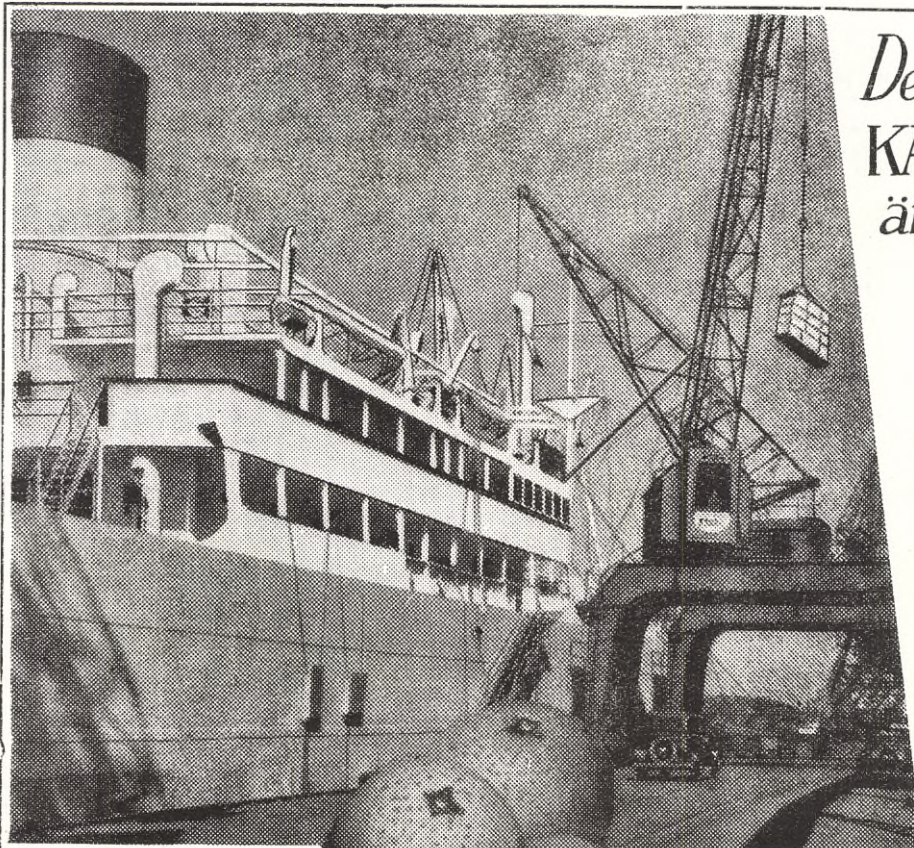
Kunde vi i kvinnoklubben fostra oss som enskilda individer till verkliga socialister, hos vilka egoismen och egenkärleken ej får göra sig bred, skulle vårt arbete, fast så ringa och litet det synes oss, ej vara bortkastat."

Med sådana idéer som ledstjärna bör en klubb kunna växa sig stor och stark, och det har också Mjölby kvinnoklubb gjort. Den räknar nu över 100-talet medlemmar. Och den som haft nöjet att få agitera i Mjölby omgivningarna den vet också vad den kvinnoklubben kan åstadkomma för spridande av våra idéer i de bygderna. Där behöver man aldrig känna sig ensam och övergiven, skall ny bygd brytas någonstans kan man alltid vara övertygad om att Mjölbykvinnorna inte släpper iväg en ensam, förskrämd agitator, nej, de ta resolut och hyra en buss, vilken fylles till sista plats av pigga och kampglada kamrater, och så bär det iväg ut i bygderna på nya erövrartåg.

Partivännerna i Mjölby ha också ordnat upp agitationsfrågan på ett sätt, som våra arbetarorganisationer borde ta efter, litet varstans ute i bygderna. De ha nämligen bildat en samarbetskommitté, med medlemmar från Mjölby arbetarkommun, kvinno- och ungdomsklubbar, samt med representanter från tolv närliggande socknar. Denna kommittés förnämsta uppgift är, att under mellantiderna mellan valperioderna agitera så att ej intresset slappnar, att stå till tjänst med program vid samkväm som kommunerna anordna, och även arrangera dylika på platser där ej några arbetarorganisationer finnas. Såväl nya kommuner som klubbar ha blivit frukten av detta arbete. Kommittén anordnar även föreläsningar i kommunalkunskap där så önskas. I övrigt består programmen av anföranden, deklamation, körsång, musik och ibland visor till klavér.

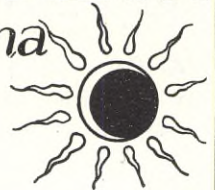
Dessutom — men det kanske man inte borde tala om, för att inte skrämna några som gärna vill arbeta men äro bekajade med den olycksaliga tron att ingenting går, — så skaffar denna kommitté också pengar genom anordnande av fester och amatörföreläsningar. Sålunda kunde kommittén ganska avsevärt bidraga ekonomiskt till förra höstens valrörelse samt även lämna anslag till agitationen för partitidningens spridning.

Men som sagt, även på platser där det är omöjligt för en dylik kommitté att "göra" pengar, kan den vara till ovärderlig nytta.
H. F—d.

APELSINER

De efterlängtade KAP APELSINERNA äro inkomna

M/f Kaaparen, den moderna, svenska frukt båten, är åter inkommen med full last av Kap-apelsiner, förpackade i svenskt papper och svenska lådor.

Dessa apelsiner skördades för icke fullt en månad sedan.

Saftiga! Välsmakande! Hälsobringande!

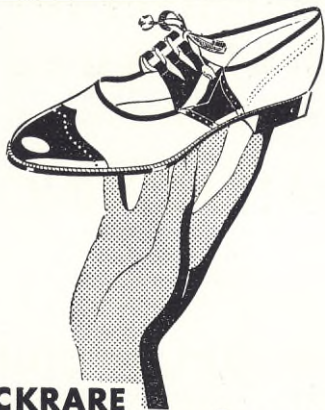
Den idealiska sommarfrukten är

Finns hos alla välsorterade frukt-, konfekt- och specerihandlare i hela landet.

25 ÅR

Lysekilsklubben har hunnit fylla sitt första kvartssekel. Annie Foss har haft anledning att med fröjd sätta sig ner och skildra de gångna tjugofem åren. Hon har också gjort det med stor hängivenhet och stolthet. Hör här bara några citat ur berättelsen om våra tappra västkustkamraters oförtrutna kamp: Klubbens medlemsantal växer ganska kraftigt. Den arbetade redan från början ivrigt med en rad på den tiden mycket aktuella frågor. Bl. a. ingår klubben till magistraten med en framställning om stängning av

VACKRARE ÄN NÅGONSIN

äro dessa TRETORN modeller för sommaren 1934. Chica... lätta... smidiga — som skapade för att göra en vacker fot ännu vackrare.

SYLVA

Vita med halvhög träklack.
Storlekar 35—42 Kr. 6:—

WANDA

Vita med halvhög träklack.
Storlekar 35—42 Kr. 6:—

IRENE

Vita med halvhög träklack eller låg, bred Velvacklack.
Storlekar 35—42 Kr. 6:75

ISABEL

Med nätsmerting, helt vita eller vita med brun eller svart garnering.
Storlekar 35—42 Kr. 7:50

CAPRI

Helt vita eller vita med blå, röd eller svart-vit smerting på framstycket, halvhög eller hög träklack.
Storlekar 35—42 Kr. 7:50

TRETORN

Sommarskor

— med det fasta
hålfotsstödet —

krogarna i maj och framställningen bifalles. 1912 är den med om ett protestmöte mot Palms nykterhetsfientliga propaganda. Senare anordnar den protestmöte mot livsmedelsfördyringen och den alltmer florerande rusdrycksshanteringen. Man gör ett uttalande till förmån för ett allmänt rusdrycksförbud i landet. Man ligger hårt i selen vid stadsfullmäktigevalen och sysslar ivrigt med en rad spörsmål av kommunal natur. Som åren gå vinner klubben också ökat kommunalt inflytande. Den får egna medlemmar in i bl. a. kyrkofullmäktige. Klubben har trots tryckt ekonomi lämnat anslag till Morgonbris, till A.B.F. samt till radioanläggning på länsjukhuset och till de arbetslösa.

Under senare år har klubbens medlemmar haft svåra känningar av arbetslösheten. Men medlemsantalet har i alla fall stigit säkert och man motser klubbens framtid med ljusa förväntningar.

20 ÅR

Uddevallas kvinnoklubb har firat 20-årsjubileum och likaså uppvisat en vacker historik, av vilken det framgår att klubben ivrigt samlat intresset kring på sin tid kvinnornas rösträttsfråga och åren igenom nykterhetsarbetet och kooperationen. Klubben har arbetat för fria skolböcker till mindre bemedlade barn i folkskolan, för förlossningshem, hemsystemverksamhet och andra liknande sociala angelägenheter. Den har företagit insamlingar till krigsbarn i Belgien och Ryssland, förfärdigat och skänkt babyutstyrsel till behövande mödrar på orten; den har under en följd av år haft utdelning till fattiga barn och gamlingar; den har bekostat deltagare i semesterkurser och nu på sistone även bildat en semesterfond med tanke på eget semesterhem. Allt vid sidan av ett ihärdigt agitations- och studiearbete. Under det senaste året har klubben fått ytterligare fart och är nu uppe i 80 medlemmar, varibland märkas två, Ada Lind och Anna Glans, som varit med från starten.

5 ÅR

En framgångsrik kvinnoklubb är Majornas, Göteborg, vilken fyllt fem år och redan nått en god bit över 100-talet, när det gäller medlemsantalet.

Jubileumsfesten blev också en angenäm och stolt högtid. Festtalet hölls av en medlem fru Anna Sjöström-Bengtsson, som gav en kort exposé av de 650 år och händelser, som passerat sedan tillkomsten av Birger Jarls lag om rätt för systrar att ärva hälften mot broder tills år 1921, då kvinnornas politiska rösträtt blev verklig. Tal. slöt med att betona allas plikt att vara med och förhindra att uppnådda mänskliga rättigheter ej åter omintetgöras.

Klubbens ordförande alltifrån starten, fru Ellen Pettersson och klubbens kommissionsnär för Morgonbris, fru Dagmar Jeppson, hyllades med blommor.

10 ÅR

Växjö socialdemokratiska kvinnoklubb har firat sin 10-åriga tillvaro med en anslående festlighet. Ordf. fru Emma Löfkvist höll en historik över de tio årens arbete inom klubben, som visar att denna gått sakta, men säkert framåt.

NYA KLUBBAR STARTAR.

Under en längre tid hade man inom Åkersberga arbetarkommun önskat få kvinnorna med i arbetarrörelsen. Då man förstod, att en egen organisation för kvinnorna var nödvändig härför, beslöt man göra slag i saken. Ett agitationsmöte, till vilket allmänheten inbjöds, utlystes. Som inledare lyckades man erhålla fru Annie Wallentheim, som införde en fulltalig publik höll ett varmhjärtat, väckande tal. Sedan talarinnan berättat de senaste årtiondenas sociala utveckling och dagens mest aktuella frågor, slutade hon sitt anförande med att uppmana kvinnorna att vakna upp och bilda sig en uppfattning om vad som händer och sker — samt därefter handla. Och härtill behövdes en kvinnornas egen organisation.

Efter talet, som följts med spant intresse, inbjödes de närvarande kvinnorna att vid ett eftermöte samlas och efterkomma fru Wallentheims väckande maning. Sedan man bekantat sig med varandra vid kaffekoppen och kamrater från Vaxholms kvinnoklubb låtit höra några sånger, voro ett antal kvinnor ense om behovet av en klubb, som alltså nu såg dagens ljus. 33 medlemmar ingingo omedelbart. Till styrelse för klubben valdes: ordf. fröken Gunnel Olsson, v. ordf. fru Frida Thun, sekr. fröken Gunhild Hallin, v. sekr. fru E. Witt, kassör fru E. Lindkvist. Förutom anslutning till Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund beslöt klubben ansluta sig till Sveriges socialdemokratiska arbetarparti genom Åkersberga arbetarkommun.

Säkerligen skall klubben genom sin verksamhet förmå Österåkers alla arbetarkvinnor att vakna upp inför tidens samhällsliga frågor och visa sin förståelse för de socialistiska ideerna. Sedan skola kvinnorna veta att vid människans sida sätta in sina egna brinnande krafter i striden för mänsklighetens framtid.

Bohusläns socialdemokratiska kvinnoklubb bildades vid konferens i Lysekil. I konferensen deltog ombud från kvinnoklubbarna i Partille, Uddevalla, Brodalen, Hjälmadal och Lysekil.

Konferensen beslutade förlägga distriktsstyrelsens verkst. utskott till Lysekil och till ledamöter i detsamma valdes fröken Svea Hallén, ordf., fru Annie Foss, sekr., och fru Anna Johansson, kassör, med fruarna Göta Wallberg, Ebba Forsberg och Helga Olin som suppleanter.

Till ledamöter i distriktsstyrelsen valdes

Väl betjänad blir den

som rekviderer malt-
och läskedrycker från

Bryggeri-a. b. KRONAN
Ordertelefon: Sundbyberg 42 & 308

CARNUSOL rengör och polerar möbler m. m.
utan att lämna fett efter sig.

Absolut oskadligt för ytan. Pris pr flaska Kr. 1:25
Säljes i alla Färg- och Kemikalieaffärer.
Fabrikanter: **WINGÅRDS, MALMÖ**

vidare fru Hilda Andersson, Hjalmedal, fru Jessie Mårtensson, Uddevalla, och fru Emma Lundkvist, Partille, med fruarna Karin Nilsson, Brodalen, Anna Christoffersson, Uddevalla, och Berta Larsson, Partille, som suppleanter.

Förbundsstyrelsens representant fru Hålander höll som avslutning ett anförande om studiearbetet och framhöll med skärpa nödvändigheten av ett energiskt och planmässigt bildningsarbete inom klubbarna.

STUDIELEDARE

De distriktstyrelser, som ännu ej utsett distriktstudieledare, ombedes att snarast verkställa detta val samt insända adressen.
Förbundsstudieledaren.

Ett industrisamhälle. (Forts. fr. sid. 25.)

samt. Kvinnans likställighet i praktiken, kan man kanske säga, utan alltför stor högtidlighet. Och faktum är att man trivs i kolonistaden, där sura miner äro bortblåsta. Om av havsbrisarna eller frihets-känslan, må vara osagt.

»Staden» har växt upp på lediga stunder under några få år och snart torde det anvisade området vara färdigbebyggt. Intresset för sommarstugor synes vara stort bland Skutskärsverkens arbetare och deras metod att nyttja en skön sommartid är sannerligen att rekommendera för städer och industrier där förhållandena äro gynnsamma.

Rundgången i skutskärsarbetarnas »sommarnöje» vid Dalälven tar god tid. Gästfriheten är storartad och saft och kakor ha bullats upp under snabbvisiten på svala verandor och i blyga bersåer.

Junikvällen — denna förunderliga försommar — är högsommarljum, och nedgående sol har timrat sin guldbrygga över småkrusigt vatten. Det vilar ro och stillhet över sommarstaden längs fager älvstrand. Ljudlöst glida några roddbåtar förbi och uppfifrån sjöbodarna tuffa strömmingsbåtarna till havs. Förbi vassruggar och blindskär i högvatten runda de grovbyggda skötbåtarna genom älvmyningen mot Flatgrund och hållarna intill, där silverglänsande strömming gå i täta stim. Därute länsar några seglare undan för en mojnande bris, och långa havsdyningar törna emot älvströmmen där det bryter i vitt.

På långt avstånd ringlar röken ur skorstenarna på en mångtusentonnare... Destinerad till England. Med pappersmassa från Skutskär. — Som vi ha tillverkat, småler vår tillfällige värd, där vi intagit hans bekväma loggia, som vätter utåt mot havet, de blå vidderna och de ljusa, lyckliga drömmarna.

Gösta NETZÉN.

Använd

DAGRO

den koncentrerade
naturbuljongen

FÖR MATLAGNING

Två typer:
OX- & HÖNS

på sommarnöjet
vid camping
i motorbåten
på fotvandringen

EFTERFRÅGA "DAGRO" HOS EDER HANDLANDE

DAGROMA AKTIEBOLAG

Nybrokajen 7 - Stockholm - Tel. 20 92 26

Härligt läskande

Saftiga och delikata

Nu äro de söta, härliga Sunkist apelsinerna här igen. Köp dem och njut av dem nu, när Ni kan få dem. En hälsosammare och mera uppfriskande sommarfrukt finnes icke att få.

Finnas överallt där god frukt säljes.
Namnet "Sunkist" är stämplat på
varje apelsin.

Sunkist

apelsiner

EN ARBETSBESPARANDE APPARAT FÖR KÖKET

Husqvarna Vapenfabriks Aktiebolag, som tillverkar en mångfald nytiga artiklar för köket, har börjat föra i marknaden apelsin- och citronpressar.

Pressen är, såsom namnet angiver, avsedd för pressning av saft ur apelsiner, citroner o. dyl. frukter. Den har stor avverkningsförmåga och kan särskilt rekommenderas för hotell, restauranter, pensionat etc. men har givetvis även en stor uppgift att fylla i de vanliga hushållen, där den medför avsevärd arbetsbesparing.

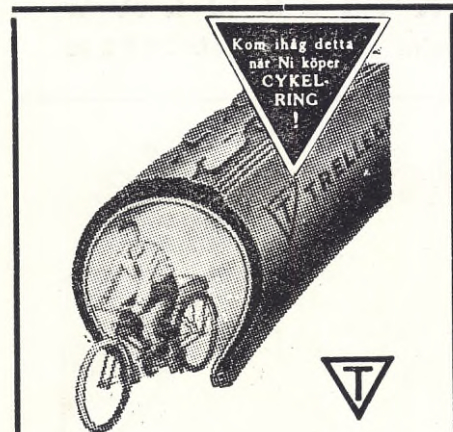
Med varje press följer två lätt utbytbara emaljerade presskoner, en större och en mindre, att användas allt efter storleken hos frukten. Såväl skål som presskoner äro emaljerade, under det att stativet är rödlackerat.

Denna praktiska köksartikel säljes av järnhandlarna.

ARBETARSÅNGER PÅ GRAMMOFONSKIVOR

Frihets förlag har i samarbete med den svenska grammofonfirman Sonora låtit inspela "Internationalen" och "Det unga gardet" på en grammofonskiva som fått förlagsnamnet "Frihet". Inspelningarna ha utförts av Stockholms spårvägsmäns musikkår med unison sång av manskör. En första upplaga har redan slutsållts från förlaget och en andra levereras i dagarna från

Alla socialt verksamma och i samhällsfrågor intresserade sprid broschyren MODERSKAPSFÖRSÄKRING av Olivia Nordgren. Pris 25 öre. Rekvideras från Morgonbris exp.

Eder vikt och cykelringen

måste stå i riktigt förhållande så att ringen ej behöver hållas alltför hårdpumpad. — Begär hos Eder reparatör Trelleborgs Cykelbok, som innehåller alla erforderliga upplysningar om lämpliga ringdimensioner. — Vill ni ha en behaglig och tillförlitlig utrustning, använd då

TRELLEBORGS
T-NABB-RING och SLANG

Erhållas hos velocipedhandlare.

firman. Om det nya initiativet vinner anklang, så som man av starten har all anledning förvänta, är det meningen att fortsätta serien med inspelning av ytterligare ett antal av våra mest uppskattade arbetarsånger. Skivorna i den nya serien betinga ett pris av 2:50 pr styck, med gynnsamma rabattvillkor vid återförsäljning eller rekvisition av ett större antal på en gång. Rekvisition ställes till Frihets förlag, Sveavägen 68, Stockholm.

KONSTEN ATT TÄNKA KONSTEN ATT DISKUTERA

är titeln på en broschyr av Alf Ahlberg, som utgivits av Arbetarnas Bildningsförbund, och som vi på det varmaste rekommendera till våra kvinnoklubbar och enskilda medlemmar.

Läs den, tänk igenom den, diskutera den! Låt den inte bara bli en programpunkt på ett möte, där någon flyktigt läser upp ett stycke, som på åhöraren går in genom det ena örat och ut genom det andra, utan gå igenom den grundligt och med eftertanke. Vi behöva det allesamman. Priset är 50 öre och rekv. kan ske från Arbetarnas Bildningsförbund, Stockholm.

Damer.

Till lunchkaffet på arbetsplatsen och vid samkväm i hemmet blir det alltid testligt med

Favorit

tårta o. sockerkaka

Fråga efter FAVORIT i alla mjölkbutiker. Hemsändes vid order tel. 50 33 03 & 31 20 13.

Torstings Bageri

Baltzar von Platensg. 2, Stockholm.

● En modern kvinna begär få en modern hygienisk binda. Hon behöver därför blott begära »Radix», så erhålles marknadens förnämsta binda. Säljes på alla apotek, sjukvårds- och kemikalieaffärer i kartonger om 12 st. till Kr. 1:50 per kartong.

Radix

12 st.

Kr. 1:50

"SKAFFA MEJ GENAST TVÅ BURKAR TILL AV DENNA UNDERBARA SALVA"

sade en beprövad översköterska till den, som låtit henne prova den uppseendeväckande hudcremen, eksem- & sårmedlet

EREMITENS ÖRT-SALVA

som, under kontroll av legitim. apotekare tillverkas av nio olika örter o. oljor, enl. anv. av en vis, orientalsk eremit. En Röda kors-syster har under ett års tid funnit den vara enda hjälpen vid "oläkliga" sår. En svensk i Paris rekv. nyli- gen 20 burkar.

Not. publ. i Sthlm har bestyrkt riktigheten av nedanst. intyg:

"... ypperligt, tillförlitligt, hastigt o. effektivt läkande vid eksemartade bensår. Ett envist bensår läktes på några timmar. Sthlm d. 27/1 1934. Emil Olsson."

"... under ett års tid... tillf. obs. dess mycket goda verkan. H. Bm."

"... synnerligen fult o. svårsläkt eksem över hela hakan... efter en enda påstrykning, utan förband läktes... en vecka senare fullt återställd... E. Erixon."

"... den bästa hudcrem jag någonsin provat. Finnar o. kvisslor försvinna fr. kväll till morgon. Huden blir smidig o. mjuk, som aldrig förr. Ett idealiskt skönhetsmedel... M. B-n."

"Betr. den 'obotliga' hudsjukd. Psoriasis, skriver en man, som utan resultat sökt många specialister o. sedan under 1/2 år använt Eremitens Ört-Salva... påtaglig förbättring... enda salva... som visat sig effektiv mot sjukdomen."

Pr burk 2 kr. Två burkar franco. Adr. Institutet Tre Liljor I, Stockholm.

Kvinnornas Kooperativa ateljé
utför fanor och standar
Begär skisser och kostnadsförslag
Drottningg. 88 A in på gården. Tel. 105500

ARBETAR-BODENS DAMEKIPERING HOLLÄNDAREGATAN 7

Säljer till lägsta pris: Kontors- och städrockar, Kjolar, Jumpers, Pyjamas, Natflinnen, Underkläder, Strumpor.

korrespondensundervisningen är helt enkelt en märklig uppfinning

en metod med mycket stora möjligheter och uppgifter, säger professor G. Silverstolpe i en artikel i Bokstugan om Kooperativa förbundets korrespondensskola.

Under de gångna månaderna detta år har anmälts 4191 nya elever till korrespondensskolan, vilket är 1227 mera än samma tid 1933.

kooperativa förbundets korrespondensskola S t o c k h o l m

Sänd mig gratis prospekt över Edra korrespondenskurser.

Namn: ..... Adress: ..... Morg.br. juli
(Sändes i öppet kuvert, frankerat med 5-öres frimärke.)

Till 65-årsdagen

Alla måste läsa om

TSAR PROLETÄR

i

Martin Andersen Nexös

nya bok

TVÅ VÄRLDAR

Tankar och intryck från en resa i Sovjetunionen.

»Om det är något man får ett djupt och otvetydigt intryck av även vid ett kortare besök i Sovjet, är det just detta frigörande av starka etiska krafter inom alla folkgrupper. Den frihet man möter är en moralisk frihet. Det är den som har gripit Nexö och som han återger med hela sin naiva och spontana vältalighet».

Erik Blomberg i Social-Dem.

Pris kr. 2:75

CLARTÉS FÖRLAG

Ett färdigt mål!

Direkt ur paketet

serveras Kellogg's i tallriken. På några få sekunder kan Ni ställa i ordning en frukost- eller lunchrätt, som både maken och barnen tycka om. Tillsätt endast litet kall mjölk eller gräddmjölk och det hela är färdigt. Det är också verkligt näringsvärde i denna goda och lättsmälta anrättning. Och när Ni använder Kellogg's Corn Flakes, spar Ni dessutom både tid och arbete. Försök ett paket i dag! Finnes hos Eder specerihandlare — i vita paket med Kellogg's namnteckning i rött.

Kellogg's

CORN FLAKES

Nu 55 öre pr paket.

SOLLJUS GENOM VIDA FÖNSTER

strömmar in i detta trivsamma hem för en hjärnans arbetare, där nytt och gammalt i möbelväg sammanförts på ett praktiskt och vackert sätt med sobra färger, som skänka harmoni.

De helböjda björkmöblerna behandlade i valfri färg och bonade med cellulosalack — bordet 1,50x0,70 kr. 55:—, gungande fåtöljen kr. 42:—, karmstolen kr. 24:—, samt gardinuppsättningen äro från Aktiebolaget G. A. Berg.

Aktiebolaget G. A. Berg stå kostnadsfritt till tjänst med färgsättningar och upplysningar om möbler, textilier och armatur.

AKTIEBOLAGET

G. A. BERG

De strävanden, som på senaste tiden »revolutionerat» heminredningskonsten — att klokt kunna blanda gammalt och nytt — ha i alla tider funnit sin tillämpning hos människor, som pietetsfullt sökt bevara det goda i gången tid trots samtidens krav på uteslutande ny »form» och »modernitet».

Ny, saklig form och gammal, vacker stil erbjuda tillsammans rika tillfällen att för en billig penning åstadkomma en personlig och trivsam atmosfär i hemmet.

KUNGSGATAN 35
STOCKHOLM   **Telefon 2082 02**